

Nelegální práce občanů na území České republiky

Aneta Neugebauerová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta Neugebauerová**
Osobní číslo: **M14903**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Nelegální práce občanů na území České republiky**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Vymezte pojmy a teorii nelegální práce.
- Analyzujte současný stav nelegální práce na území ČR.

II. Praktická část

- Realizujte dotazníkové šetření současného povědomí občanů o nelegální práci na území České republiky.
- Zpracujte a vyhodnoťte získaná data z dotazníkového šetření a interpretujte je.
- Navrhněte opatření na potlačování nelegální práce včetně jejich finanční náročnosti na veřejné rozpočty.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ČESKO, 2004. Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In: Portál veřejné správy [online]. Icit. 2016-09-30. Dostupný z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=58235&nr=435%2F2004&rpp=15#local-content>.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Combating the illegal employment of foreign workers. Paris: OECD, 2000, 184 s. ISBN 978-92-6418-515-9.

ŠTEFKO, Martin. Vymezení závislé a nelegální práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 279 s. ISBN 978-80-87146-72-9.

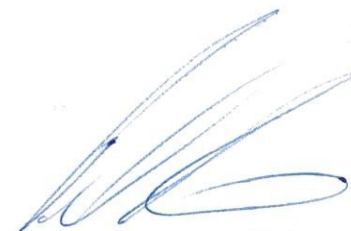
URBAN, Jan. Zákoník práce: zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21.dubna 2006. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014, 112 s. ISBN 978-80-8797-402-5.

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Libor Šnědar, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: 15. prosince 2017
Termín odevzdání bakalářské práce: 14. května 2018

Ve Zlíně dne 15. prosince 2017

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 14.5.2018

Jméno a příjmení: Aneta Neugebauerová

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Hlavním cílem mé bakalářské práce je navrhnout opatření na potlačování nelegální práce včetně jejich finanční náročnosti na veřejné rozpočty. V několika tematicky oddělených kapitolách byl blíže vysvětlen pojem nelegální práce a současný stav nelegální práce na území České republiky. Teoretická část byla nejprve zaměřena na základní pojmy nelegální práce, nelegálního zaměstnávání, povinnosti zaměstnavatele a zaměstnance, motivy a důvody nelegální práce. Dále pak bylo poukázáno na problematiku, která úzce souvisí s nelegální prací, a to zastřehého pracovněprávního vztahu tzv. „Švarcsystému“. Poté byla popsána kontrolní činnost v oblasti nelegální práce, jeho kontrolní orgány, průběh kontroly nelegální práce, sankce za nelegální práci a celkové zhodnocení kontrolních činností. Nakonec byla provedena analýza současného stavu nelegální práce na území České republiky. V praktické části byly teoretické poznatky aplikovány prostřednictvím dotazníkového šetření a jeho následným vyhodnocením. Poté byly navrženy opatření na zlepšení situace.

Klíčová slova: nelegální práce, nelegální zaměstnávání, zastřehý pracovněprávní vztah, kontrolní činnost v oblasti nelegální práce, současný stav nelegální práce

ABSTRACT

The main goal of my bachelor thesis was to propose steps to repress the illegal work, including its financial demands on public budgets. In several thematically separated chapters, the meaning of the illegal work and the current situation of the illegal work in Czech Republic was explained. At the beginning of the theoretical part, I focused on the basic concepts of the illegal work and illegal employment, obligations of the employer and the employees, and the motives and reasons for illegal work. I also pointed out issues that are closely related to illegal work, in particular covert labor-law relationship, also called „Švarcsystem“. Then, I defined control activities in the area of the illegal work, its control bureau, processes of the control of illegal work, sanctions for the illegal work and overall evaluation of control activities. At the end of the theoretical part, an analysis of the current situation of the illegal work in Czech Republic was accomplished. The theoretical part's findings were applied through a survey and the results were proposed to improve the situation.

Keywords: illegal work, illegal employment, covert labor-law relationship, control activities of the illegal work, analysis of current situation of the illegal work

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Liboru Šnédarovi, Ph.D., za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k jejímu vypracování. Taktéž chci poděkovat studentům, kamarádům a rodině za podporu a informace přínosné pro mou bakalářskou práci.

OBSAH

ÚVOD.....	8
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA NELEGÁLNÍ PRÁCE.....	11
1.1 STÍNOVÁ EKONOMIKA	11
1.2 NELEGÁLNÍ PRÁCE	12
1.3 NELEGÁLNÍ ZAMĚSTNÁVÁNÍ	13
1.3.1 Dohoda o provedení práce	13
1.3.2 Dohoda o pracovní činnosti	13
1.3.3 Zprostředkování zaměstnání	13
1.4 POVINNOSTI ZAMĚSTNAVATELE A ZAMĚSTNANCE.....	14
1.4.1 Povinnosti na základě dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti	14
1.4.2 Povinnosti na základě pracovní smlouvy	14
1.5 MOTIVY A DŮVODY NELEGÁLNÍ PRÁCE	14
1.5.1 Motivy a důvody nelegální práce na straně zaměstnavatele	15
1.5.2 Motivy a důvody nelegální práce na straně zaměstnance	15
1.5.3 Ekonomické motivy a důvody nelegální práce	15
1.5.4 Motivy důvody nelegální práce ze strany státu.....	16
2 ZASTŘENÝ PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAH - „ŠVARCSYSTÉM“	17
2.1 HISTORIE ZASTŘENÉHO PRACOVNĚPRÁVNÍHO VZTAHU	17
2.2 DŮVODY ZAMĚSTNÁVÁNÍ VE „ŠVARCSYSTÉMU“	17
2.3 VYMEZENÍ ZASTŘENÉHO PRACOVNĚPRÁVNÍHO VZTAHU	18
2.4 ZPŮSOBY A DŮSLEDKY TZV. „ŠVARCSYSTÉMU“	18
2.4.1 Způsoby tzv. „Švarcsystému“	18
2.4.2 Důsledky tzv. „Švarcsystému“	18
2.5 DOPORUČENÍ ELIMINACE „ŠVARCSYSTÉMU“.....	19
2.5.1 Eliminace rizik ve smlouvě s OSVČ.....	19
2.5.2 Eliminace rizik z uzavřených smluv s OSVČ.....	20
3 KONTROLNÍ ČINNOST V OBLASTI NELEGÁLNÍ PRÁCE	21
3.1 KONTROLNÍ ORGÁNY	21
3.1.1 Státní úřad inspekce práce.....	21
3.1.2 Úřad práce	23
3.2 PRŮBĚH KONTROLY NELEGÁLNÍ PRÁCE	23
3.2.1 Podněty přijaté v oblasti kontroly zaměstnanosti včetně nelegálního zaměstnávání v roce 2016	24
3.2.2 Zjištěná a prokázaná porušení v oblasti nezaměstnanosti včetně nelegálního zaměstnávání na základě podnětů v roce 2016.....	24
3.2.3 Seznam kontrolních akcí v roce 2017	24
3.3 SANKCE ZA NELEGÁLNÍ PRÁCI.....	26
3.3.1 Sankce z hlediska správního práva	26
3.3.2 Sankce z hlediska trestního práva	27

3.4	ZHODNOCENÍ KONTROLNÍ ČINNOSTI.....	27
4	ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU NELEGÁLNÍ PRÁCE NA ÚZEMÍ ČR	28
4.1	VÝSLEDKY KONTROLNÍ ČINNOSTI STÁTNÍHO ÚŘADU INSPEKCE PRÁCE ZA ROK 2016	28
4.2	VÝSLEDKY KONTROLNÍ ČINNOSTI STÁTNÍHO ÚŘADU INSPEKCE PRÁCE ZA ROK 2017	28
4.3	ZHODNOCENÍ SOUČASNÉHO STAVU NELEGÁLNÍ PRÁCE NA ÚZEMÍ ČR	29
II	PRAKTICKÁ ČÁST	30
5	REALIZACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	31
5.1	CÍLE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	31
5.2	DOTAZNÍK	31
5.3	VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	34
5.4	SHRnutí DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	47
6	NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ NA POTLAČOVÁNÍ NELEGÁLNÍ PRÁCE VČETNĚ JEJICH FINANČNÍ NÁROČNOSTI NA VEŘEJNÉ ROZPOČTY	49
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	59
	SEZNAM OBRÁZKŮ	60
	SEZNAM TABULEK.....	61
	SEZNAM GRAFŮ	62

ÚVOD

Tato bakalářská práce pojednává o problematice nelegální práce na území České republiky, která je stále přetrvávajícím problémem. Nelegální práce je velmi závažný a plošný problém, se kterým jsem se i osobně setkala v praxi. Zaměstnavatelé neustále vyhledávají potencionální zaměstnance, kteří jsou ochotni pracovat bez pracovní smlouvy. Tento pracovní proces je pro zaměstnavatele výhodnější, protože nemusí platit zdravotní a sociální pojištění a odvádět daň z příjmů za své zaměstnance. Lidé s finanční tísní pak takovou práci přijmou i přes nevýhodnost tohoto pracovního poměru, například z důvodu nezaměstnanosti v jejich lokalitě. Existují však i občané, kteří nelegální práci dokonce přímo vyhledávají, aby mohli využívat dávek ze státní sociální podpory. Nelegální práce tak představuje závažný celospolečenský problém, který přímo ovlivňuje příjmovou a výdajovou část státního rozpočtu. Také zkresluje údaje o nezaměstnanosti a údaje o národní ekonomice. Teorie mé bakalářské práce je použita k proniknutí do tématu, kde popisují základní pojmy nelegální práce včetně jejich forem, analyzují právní úpravy týkající se nelegální práce a také současný stav nelegální práce na území České republiky. Chci tímto nastínit základní důvody, proč se lidé uchylují k určitým formám nelegální práce. Přínosem mé bakalářské práce je navržení opatření k redukci nelegální práce včetně jejich finanční náročnosti na veřejné rozpočty. Tato návrhová opatření jsou zaměřena hlavně na podporu ze strany státu, a to pomocí Úřadu práce České republiky, který nabízí rekvalifikace pro uchazeče o zaměstnání a zaměstnance. Úřad práce může takto ovlivňovat nezaměstnanost v České republice.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Cílem této práce je navrhnout opatření na potlačování nelegální práce včetně jejich finanční náročnosti na veřejné rozpočty, které budou vést k jejímu snížení. Teoretická část bude rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola bude definována pomocí literární rešerše základními pojmy týkající se nelegální práce. V druhé kapitole bude popsána problematika zastřehého pracovněprávního vztahu neboli tzv. „Švarcsystému“. Ve třetí kapitole bude rozebrána kontrolní činnost v oblasti nelegální práce. A ve čtvrté kapitole analyzuji současný stav nelegální práce na území České republiky. V praktické části bude provedeno dotazníkové šetření, které bude obsahovat 21 uzavřených otázek a jednu otevřenou. Vyplnění dotazníku respondenty zabere maximálně 8 minut. Následně bude toto dotazníkové šetření vyhodnoceno a data budou zanesena do grafů v procentech. Praktická část se bude zaměřovat na opatření k redukci nelegální práce s finančním zatížením na státní rozpočet.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA NELEGÁLNÍ PRÁCE

Vymezení nelegální práce vychází především z pojmu závislá práce. Závislá práce je definovaná v ustanovení § 2 a 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPr“). Definice nelegální práce je obsažena v ustanovení § 5 písmene e) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoZ).

Podle ustanovení § 2 odst. 1 ZPr (Urban, 2014, s. 12) „závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.“

Z toho pak vyplývají tyto čtyři hlavní znaky závislé práce:

- výkon práce osobně,
- jménem zaměstnavatele,
- ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti zaměstnance,
- a dle pokynů zaměstnavatele (Bělina, 2012, s. 10).

Znaky musí být splněny kumulativně, pokud by některý z nich chyběl, nejednalo by se o závislou práci. Vedlejší znaky závislé práce jsou upraveny také v Listině základních práv a svobod, respektive v obecném občanském právu a lze je odvodit i z jiných pracovněprávních předpisů (Štefko, 2013, s. 109).

Dle ustanovení § 2 odst. 2 ZPr (Urban, 2014, s. 12) „závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě.“

1.1 Stínová ekonomika

Popis stínové ekonomiky je velmi rozdílný, což potvrzuje složitost této problematiky. V různých státech Evropské unie se objevuje jiný název této ekonomiky, například černá ekonomika, šedá ekonomika, neoficiální, duální, paralelní a další. V České republice se nejčastěji vyznačuje jako stínová ekonomika. Stínová ekonomika je spojena s pojmem nelegální práce.

„Za stínovou ekonomiku je označována ta část ekonomiky, jejíž činnost je zatajována a která se vymyká státnímu usměrňování a zdaňování“ (Jurečka, 2010, s. 36). Z toho vy-

plývá, že tento sektor ekonomiky není podchycen nebo je podchycen nepřesně ve statistických HDP. Hospodářská politika má tak nižší užitečnost kvůli nepřesným statistikám, proto složky stínové ekonomiky jsou započítány odhadem ke tvorbě HDP. Český statistický úřad promítá odhad podílu tzv. statisticky nezachyceného růstu do údajů o HDP (Jurečka, 2010, s. 36-37).

Za hlavní příčinu vzniku a rozvoje stínové ekonomiky považují silnou roli státu, protože stát ovlivňuje ekonomiku, zejména daňovou politiku. Daňové zatížení mnozí lidé chápou jako přítěž při podnikání a to pak ovlivňuje právě stínovou ekonomiku.

1.2 Nelegální práce

Často dochází k záměně pojmů nelegální práce a stínové ekonomiky, protože nelegální práce je důležitý podsystem stínové ekonomiky. Nelegální práci chápeme jako všechny aktivity, které jsou započítané do HDP.

Ve společnosti se pojem nelegální práce považuje za záporný jev. Nelegální práce je riziková pro osoby, které ji vykonávají, jelikož jim není hrazeno zdravotní pojištění, ani odváděny daně, chybí pak tato doba pro přiznání starobního, případně invalidního důchodu.

Z právního hlediska je nelegální práce definována už v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., listiny základních práv a svobod, kde je v článku 26 uvedeno: „(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. (2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. (3) Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje; podmínky stanoví zákon“ (Česko, 1993).

Definice nelegální práce je dále zakotvena v ustanovení § 5 písmene e) bodu 1 ZoZ jako „výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah“ (Česko, 2004).

A také v § 318 ZPr (Urban, 2014, s. 87) je uvedeno, že základní pracovněprávní vztah nemůže vzniknout mezi manžely a partnery.

1.3 Nelegální zaměstnávání

Základní pracovněprávní vztah je pracovní poměr, neboli smluvní vztah, který je uzavřený mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem pracovní smlouvou dle Zákoníku práce. A také právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, mezi které patří dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti. Za nelegální zaměstnávání se považuje práce bez uzavřené písemné pracovní smlouvy a následné nesplnění oznamovací povinnosti zaměstnavatele vůči sociálnímu a zdravotnímu pojištění. Dále pak zprostředkování zaměstnání způsobem, který není v souladu se zákonem.

1.3.1 Dohoda o provedení práce

Dohoda o provedení práce je založena písemně a nesmí přesahovat 300 hodin v kalendářním roce. Doba práce konaná zaměstnancem se započítává v tomtéž kalendářním roce i na základě jiné dohody o provedení práce. V dohodě musí být uvedena doba, na kterou se uzavírá (Urban, 2014, §75, s. 27).

1.3.2 Dohoda o pracovní činnosti

Dohoda o pracovní činnosti je založena také písemně a nesmí překračovat v průměru polovinu stanovené týdenní pracovní doby, která se posuzuje za celou dobu, na kterou byla dohoda uzavřena, nejdéle za období 52 týdnů. V dohodě musí být uvedeny sjednané práce, sjednaný rozsah pracovní doby a doba, na kterou se dohoda uzavírá (Urban, 2014, §76, s. 27).

1.3.3 Zprostředkování zaměstnání

Zprostředkování zaměstnání zajišťují krajské pobočky Úřadu práce České republiky, nebo jejich kontaktní pracoviště. Zprostředkování zaměstnání je vždy bezplatné a dobrovolné. Fyzická osoba se může evidovat na kterémkoliv pracovišti Úřadu práce České republiky, avšak zde musí mít trvalé bydliště. Žádost se zde podává osobně a písemně.

Na nelegální práci můžeme nahlížet ze dvou hledisek. První problém spočívá v situaci, kdy nelegální pracující odebírají práci nezaměstnaným registrovaným na Úřadu práce, a tím tak zhoršují jejich šanci na návrat do zaměstnání. Druhým problémem je případ, kdy nelegální práci vykonávají právě nezaměstnaní registrovaní na Úřadu práce. Ti díky své nelegální práci ve skutečnosti podporu v nezaměstnanosti ve stanovené výši nepotřebují, a pouze tak obírají stát o peníze.

1.4 Povinnosti zaměstnavatele a zaměstnance

Zaměstnavatel je právnická nebo fyzická osoba, která zaměstnává aspoň jednu fyzickou osobu v pracovním vztahu. Zaměstnanec je fyzická osoba, která vykonává pro zaměstnavatele závislou práci. Na to, aby se mohla fyzická osoba stát zaměstnancem, by měla mít uzavřenou pracovní smlouvu.

1.4.1 Povinnosti na základě dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti

U zaměstnanců, kteří vykonávají práci na základě dohod, které jsou vykonávané mimo pracovní poměr, se zaměstnavateli ukládá povinnost přihlásit je do registru pojištěnců a poté je zase odhlásit z registru nejpozději v den následujícím po skončení pracovněprávního vztahu. A pokud nedošlo ke vzniku pojištění, zaměstnavatel je povinen zrušit toto přihlášení do registru.

1.4.2 Povinnosti na základě pracovní smlouvy

U zaměstnanců, kteří vykonávají práci na základě pracovní smlouvy, se zaměstnavateli ukládá povinnost přihlásit je do registru pojištěnců, na nemocenské pojištění, na důchodové pojištění a poté je zase odhlásit z registru pojištěnců nejpozději v den následujícím po zániku těchto pojištění. Avšak pokud nedošlo ke vzniku pojištění, zaměstnavatel je povinen zrušit toto přihlášení do registru.

1.5 Motivy a důvody nelegální práce

Nelegální práce je prací, která se většinou koná jen občas a na krátkou dobu. Motivy a důvody nelegálního zaměstnávání jsou jak na straně zaměstnavatele, tak na straně zaměstnance a státu. Při nelegální práci jde o určitý druh nepovoleného vykonávání činnosti, která je v rozporu se zákonem, protože zde není realizován právní úkon, který je založen na právním vztahu, na základě kterého se vykoná práce. Vymezení pojmu nelegální práce vychází především ze závislé práce, která se vykonává v rámci pracovněprávních vztahů, ale i jiné práce. Nelegální prací je i práce, kterou vykonává fyzická osoba pro právnickou osobu anebo fyzickou osobu, která je podnikatelem a nemá s touto právnickou osobou anebo fyzickou osobou, která je podnikatelem, založený ani jiný než pracovněprávní vztah, například obchodněprávní, občanskoprávní vztah. Neuspokojivý stav nelegální práce a nelegálního zaměstnávání se projevuje hlavně v odvětví obchodu, služeb, hotelových

a restauračních zařízení, dřevozpracujícího průmyslu a stavebnictví. Problémovou oblastí je i práce vykonávaná mimo pracovní poměr, pouze na základě dohod.

1.5.1 Motivy a důvody nelegální práce na straně zaměstnavatele

V dnešní době zaměstnavatelé podporují, či přímo vyhledávají pracovníky, kteří chtějí pracovat nelegálně, tedy bez pracovní smlouvy. Může se objevit riziko, že pracovník za vykonanou práci nedostane slíbenou finanční odměnu. Vyplacená odměna totiž závisí na tom, zda zaměstnavatel bude ochoten za tuto vykonanou práci zaplatit. Hlavním důvodem zaměstnávání bez pracovní smlouvy ze strany zaměstnavatele je zvýšení zisku z podnikání, díky nesplnění daňové a odvodové povinnosti. Dalším důvodem může být pro zaměstnavatele minimalizace administrativy. Nevýhodou zaměstnávání bez pracovní smlouvy je nezávislost zaměstnanců. Nejsou vázání žádnou smlouvou, tedy mohou odejít kdykoliv se jim zachce, aniž by museli dodržet určitou výpovědní lhůtu.

1.5.2 Motivy a důvody nelegální práce na straně zaměstnance

I zaměstnanci preferují práci bez pracovní smlouvy. Hlavními motivy jsou vyšší mzda bez odvodu sociálního a zdravotního pojištění, případně také pobírání podpory v nezaměstnanosti nebo dávek pomoci v hmotné nouzi souběžně s neregistrovanou mzdou. Další důvod pro zaměstnance může být nezávaznost práce. Mohou odejít z práce, aniž by museli podat výpověď a dodržet určitou výpovědní lhůtu. Zaměstnanec, který je zaměstnán nelegálně, nemá žádnou právní ochranu. Nemůže mít tedy jistotu vyplacení mzdy za provedenou práci, nárok na dovolenou, stravování, určitou pracovní dobu a další.

1.5.3 Ekonomické motivy a důvody nelegální práce

Nelegální zaměstnávání je vysoce symptomatické pro to, jak funguje nebo nefunguje trh práce ve všech členských státech Evropské unie. Je to důkaz velké rozdílnosti mezi nabídkou a poptávkou po práci. Stanovení tohoto jevu se značně liší. Obecně je nelegální zaměstnávání považováno za pohromu a faktor nedostatečného rozvoje. Avšak nelegální práce má i své obhájce, kteří ji vidí jako známku vitality a bezpečnostního ventilu, který umožňuje oddělit strukturální rigiditu ekonomiky. Obtížnost zůstává v dělení mezi dočasnou legální a nelegální prací. V tomto ohledu kontrolní mechanismy, které země přijala, nebyly vždy účinné. Tresty za nelegální práci jsou sice nezbytným nástrojem, avšak budou neúčinné, dokud nebude efektivně zajištěna soustavná prevence před nelegálním zaměstnáváním. Boj proti nelegální práci znamená také zkoumání nových požadavků a potřeb

vyplývající z změn v ekonomické a sociální oblasti. Důležité je zvažování nových forem regulace, schopných zohlednit nové ekonomické překážky, aniž by došlo k ústupkům v oblasti sociální ochrany pracovníků, a tím i soudržnosti společností. Je potřeba se zaměřit na důkladnou analýzu zjištěných protiprávních postupů, na to, co nám tato analýza prozradí o fungování trhů práce, a na nalezení způsobu jejich nápravy. Následně je pak třeba určit nástroje, které by měly být zavedeny pro účely této nápravy (Organisation for economic co-operation and development, 2000, s. 9-10).

1.5.4 Motivy důvody nelegální práce ze strany státu

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že nelegální práce a nelegální zaměstnávání představuje závažný ekonomický a společenský problém, kterému je potřeba nadále a neustále věnovat zvýšenou pozornost. Jeho řešení si vyžaduje vysoké úsilí zainteresovaných orgánů a institucí. Jedním z nástrojů, který se zabývá nelegální prací, je kontrola dodržování legislativních předpisů. Nejvyšším kontrolním orgánem je Státní úřad inspekce práce. Výkonem nelegální práce přichází stát o nemalé finanční prostředky. Hlavním úsilím státu je docílit snížení ekonomického dopadu prostřednictvím informovanosti široké veřejnosti o problému nelegálního zaměstnávání a pomocí kontrolních mechanismů.

2 ZASTŘENÝ PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAH - „ŠVARCSYSTÉM“

Zastřený pracovněprávní vztah můžeme definovat jako „výkon závislé práce mimo pracovněprávní vztah“ podle § 5 písmene e) bodu 1 ZoZ (Česko, 2004)

Tzv. „Švarcsystém“ je označení pro způsob ekonomické činnosti, při které osoby vykonávající pro zaměstnavatele závislou práci nejsou jeho zaměstnanci, ale formálně vystupují jako samostatní podnikatelé. Jde o výkon činnosti fyzické osoby samostatně výdělečně činné, např. s živnostenským oprávněním pro jiného na základě obchodněprávní nebo občanskoprávní smlouvy, kdy činnost OSVČ vykazuje znaky závislé činnosti (Šubrt, 2011a).

Avšak je důležité upozornit na § 74 odst. 1 ZPr (Urban, 2014, s. 27), který zní takto: „Zaměstnavatel má zajišťovat plnění svých úkolů především zaměstnanci v pracovním poměru.“ Právě z tohoto paragrafu lze vyvodit zákaz zastřených pracovních poměrů.

2.1 Historie zastřeného pracovněprávního vztahu

Často používané označení pro tento způsob výkonu nelegální práce, tzv. „Švarcsystém“, vznikl a začátku v 90. letech 20. století. tzv. „Švarcsystém“ vznikl podle příjmení jednoho průkopníka Miroslava Švarce, který byl jedním z prvních podnikatelů, který využíval tento systém. Měl 35 zaměstnanců, kteří vykonávali vůči němu závislou práci, ale pracovali na základě živnostenského oprávnění (Kostadinová, 2012, s. 52-53).

2.2 Důvody zaměstnávání ve „Švarcsystému“

Nejčastějším důvodem je snaha o finanční úsporu, která souvisí s rozdílnými daňovými náklady a povinnostmi odvodů pojistného na zdravotní, nemocenské a důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Úspora zaměstnavatele na sociálním a zdravotním pojištění činí zhruba jednu třetinu mzdových prostředků, protože zaměstnavatel nemusí ze svých prostředků odvést za zaměstnance sociální pojištění 25 % a zdravotní pojištění 9 % z hrubé mzdy zaměstnance. Na druhé straně je finanční úspora i pro zaměstnance, pokud tedy pracuje v rámci zastřeného pracovněprávního vztahu jako OSVČ, spočívá v úspoře na dani z příjmů. Dále jako OSVČ má možnost uplatnění výdajového paušálu, jehož sazba činí podle vykonávané profese od 30 % do 80 %. Dalším podstatným důvodem je větší flexibilita pracovních sil. Mají tak možnost rychle reagovat na aktuální ekonomickou situaci nebo na sezónní výkyvy v činnosti zaměstnavatele. OSVČ má také větší smluvní svobody, než jakou by měl jako zaměstnanec. Dále má také možnost vlastní-

ho uvážení, jakým způsobem se zajistí ve stáří a v nemoci. Zaměstnavatelé docílí snížení administrativy spojené se zaměstnaneckou agendou a s ní souvisejícím rizikem sankcí s opomenutím případných legislativních změn a i snaha vyhnout se ochraně pracovních práv, kterou zaměstnancům poskytuje zákoník práce.

2.3 Vymezení zastřené pracovního vztahu

Hranice mezi zastřeným pracovním vztahem a pracovním vztahem, tedy mezi nelegální prací a legální prací, je velmi úzká.

V ZPr § 2 (Urban, 2014, s. 12) je uvedeno toto: „*Závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.*“ Pokud je tedy vykonávána práce se znaky závislé práce uvedenými výše jako OSVČ, jedná se o zastřený pracovní vztah.

Avšak v praxi je velmi těžké znaky závislé práce dokázat. Příklad takového vztahu je, kdy OSVČ je vyplacena hodinovou sazbou a výše odměny je stanovena vnitřním sazebníkem od odběratele. Další příklad je situace, kdy dodavatel má jen jediného odběratele.

2.4 Způsoby a důsledky tzv. „Švarcsystému“

2.4.1 Způsoby tzv. „Švarcsystému“

Často bývá pro kontrolní orgány problém s prokazováním skutkového naplnění legální definice výkonu závislé práce. V praxi má nejčastěji podobu úprav textů smluvní dokumentace. Pracovníci navazují simulovaně spolupráci s více objednateli. Další způsob je formálním ukončení spolupráce s pracovníkem a po určitou dobu pracovník formálně pracuje pro jiného objednatele. Dalším opatřením bývá založení právnické osoby pracovníkem s tím, že za něj formálně v rámci obchodněprávního vztahu plní zadané úkoly. V případě kontroly se pak nejedná o závislou práci, protože tuto práci nevykonává fyzická osoba.

2.4.2 Důsledky tzv. „Švarcsystému“

Ačkoli využívání tzv. „Švarcsystému“ není samo o sobě trestným činem, podle § 241 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (Česko, 2009) vyplývá, že nebyla-li v tomto důsledku odvedena daň ze závislé činnosti a pojistné na veřejnoprávní pojištění, mohl být trestný čin spáchán.

Dalším důsledkem je vyšší fluktuace zaměstnanců a z toho pramenící neloajalita pracovníků vůči zaměstnavateli. Z těchto důvodů není pro zaměstnavatele výhodné investovat do vzdělávání zaměstnanců. Významným negativem je také nejistota pracovního místa, protože zaměstnavatel může spolupráci s OSVČ ukončit na základě smluvního ujednání bez udání důvodu a taktéž bez nároku na odstupné. Zaměstnanci hrozí za výkon nelegální práce také právní postih v podobě pokuty.

Tzv. „Švarcsystém“ není problém pouze České republiky, ale potýkají se s ním i jiné členské státy EU a dokonce i státy mimo EU. Avšak nástroje, které má stát k dispozici, jsou v zahraničí často silnější, než kterými dosud disponoval v České republice Úřad práce (Šubrt, 2011b).

2.5 Doporučení eliminace „Švarcsystému“

Existuje několik doporučení, jak eliminovat rizika následných diskusí s příslušnými úřady v případě odběru služeb od OSVČ. Nejedná se však o návod k eliminaci rizik spojených s existencí nelegálního „Švarcsystému“.

2.5.1 Eliminace rizik ve smlouvě s OSVČ

1. Definujte detailně specifické plnění, které má OSVČ dodat, nejlépe jako ucelené dílo či jednorázové plnění, dodané v určitém čase.
2. Vyhněte se smluvním ujednáním typu: „povinnost OSVČ řídit se pokyny odběratele“.
3. Zdůrazněte nezávislost OSVČ s tím, že činnost OSVČ by měla být vykonávána pod jejím vlastním jménem, na její vlastní náklady a vlastní odpovědnost.
4. Zakotvěte možnost zastoupení OSVČ jejím zaměstnancem či jinou osobou při dodání smluvně dojednaného plnění.
5. Zdůrazněte ve smlouvě s OSVČ, že OSVČ na obchodněprávním vztahu trvá a ze své svobodné vůle si nepřije uzavření pracovněprávního vztahu.
6. Vymezte výslovně odpovědnost OSVČ vůči „zaměstnavatelské“ smluvní straně i třetím osobám jakožto odpovědnost stanovenou občanským zákoníkem.
7. Výkon činnosti OSVČ by neměl probíhat ve stanovené či pevně dané pracovní době.
8. Výkon činnosti OSVČ by neměl probíhat pouze na pracovišti odběratele jeho práce nebo na místech obvyklých pro výkon činnosti tohoto odběratele.

9. Činnost OSVČ by měla být vykonávána pro více odběratelů, pokud to bude možné a nebudete opodstatněně trvat na exkluzivním výkonu pro jeden subjekt (Šubrt, 2011b).

2.5.2 Eliminace rizik z uzavřených smluv s OSVČ

1. Velmi dobře zvažte případné rušení existujících pracovních míst a nahrazení práce vykonávané zaměstnancem nově prací OSVČ.
2. Vyhněte se změnám povahy právního vztahu existujících zaměstnanců na OSVČ.
3. Vyhněte se smlouvám s OSVČ, které jsou vyhledané pomocí pracovních agentur.
4. Odměna OSVČ by měla být vyšší než odměna zaměstnance za stejnou práci, jelikož OSVČ musí nést určité nevýhody oproti zaměstnanci, jako např. neexistence příplatku za práci přesčas, dovolené, možnosti výplaty náhrady mzdy, kompenzace hmotné odpovědnosti apod.
5. Nezapomeňte na okolnosti, které jsou významným vodítkem pro kontrolní orgány při posuzování, zda se nejedná o závislou činnost (např. vizitky OSVČ, fakturace měsíčních paušálních částek v jedné výši).
6. Připravte si argumenty pro případnou diskusi s kontrolními orgány pro obhajobu existence OSVČ jako dodavatelů plnění (Šubrt, 2011b).

3 KONTROLNÍ ČINNOST V OBLASTI NELEGÁLNÍ PRÁCE

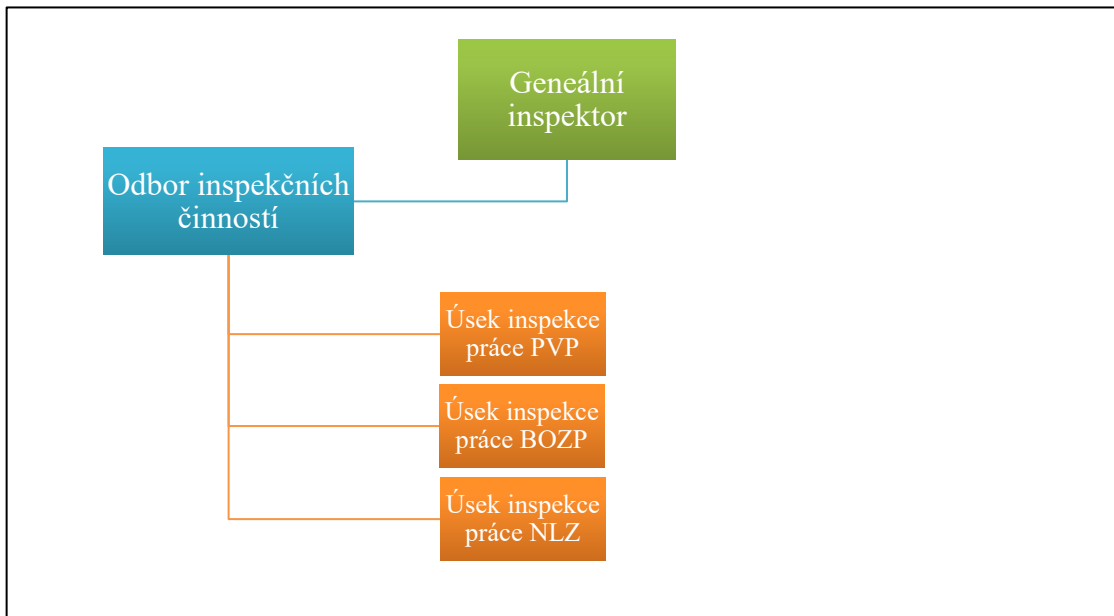
Kontrola nelegální práce má oporu v zákonné úpravě Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZIP“) a v ustanovení § 125, § 126 a § 127 ZoZ, to je Státní úřad inspekce práce, oblastní inspektoráty práce, celní úřady a krajské pobočky úřadu práce. Postup při provádění kontrol je upraven v zákoně č. 255/2012 Sb., o kontrole, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoK“).

3.1 Kontrolní orgány

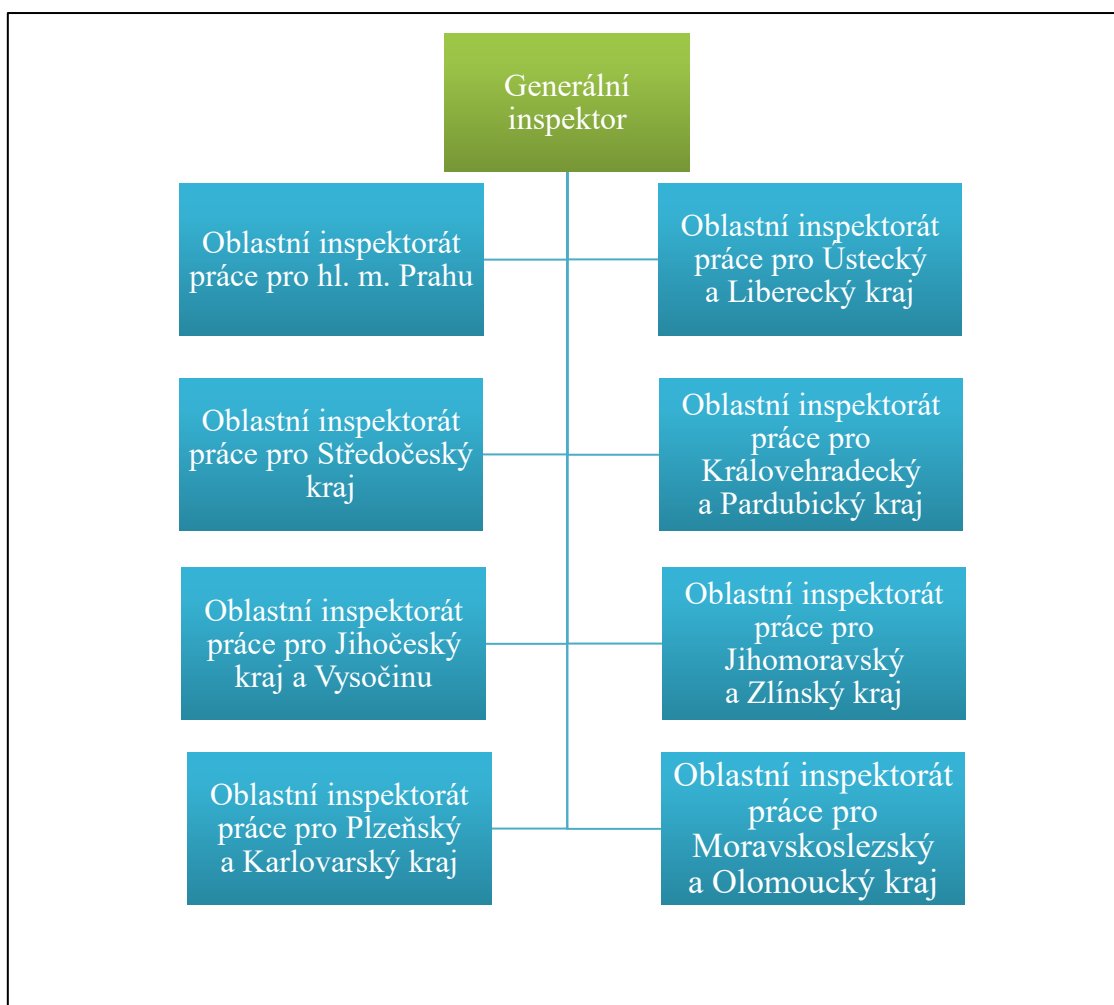
Kontrolní orgány v oblasti nelegální práce mají podobu správního dozoru, který pozoruje chování nepodřízených subjektů a porovnává jejich činnost s žádoucím chováním vyplývající z požadavků právních norem (Bělina, 2012, s. 547).

3.1.1 Státní úřad inspekce práce

Kontrolu nelegální práce vykonávají orgány inspektorátu práce. V ČR je nejvyšším kontrolním orgánem Státní úřad inspekce práce, který má nejrozsáhlejší pravomoc v oblasti kontroly zaměstnanosti. Dále se zde nachází osm oblastních inspektorátů práce, které mají působnost po celém území ČR. Tento úřad je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí a v čele úřadu stojí generální inspektor. Podřízenými orgány úřadu jsou jednotlivé oblastní inspektoráty práce, kde v čele stojí vedoucí inspektor. Jeho hlavní náplní práce je kontrola dodržování povinností plynoucích z pracovněprávních předpisů. V případě zjištění jejich nedostatků je úřad oprávněn vyžadovat jejich odstranění a také ukládat pokuty. Tato působnost kontrolního orgánu je upravena v ustanovení § 4 a § 5 ZIP. Kontrolní činnost inspekce práce je prováděna skupinami inspektorů ve třech oblastech. První oblast je pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a bezpečnosti provozu vybraných technických zařízení. Druhá oblast se zabývá pracovněprávními vztahy a pracovními podmínkami. Třetí oblast je zaměřená zejména na kontrolu nelegálního zaměstnávání. Orgány inspekce práce spolupracují i s jinými správními orgány, zejména s finančním úřadem, Policií ČR, živnostenským úřadem, ČSSZ a zdravotními pojišťovnami.

Obrázek 2 - Organizační struktura Státního úřadu inspekce práce 1 (vlastní zpracování)

Obrázek 1 - Organizační struktura Státního úřadu inspekce práce 2 (vlastní zpracování)

3.1.2 Úřad práce

Dalším orgánem nelegální práce a její kontroly je úřad práce, který je rozčleněn na generální ředitelství, krajské pobočky a pobočku pro hlavní město Prahu. Tyto krajské pobočky mají působnost podle území jednotlivých krajů a ty pak mají jednotlivé kontaktní pracoviště. V čele úřadu práce stojí generální ředitel a v čele krajských poboček je ředitel (Česko, §2 a §3, 2011).

V ustanovení §127 ZoZ je obsaženo rozdělení kontroly nelegální práce, když dle odst. 1 generální ředitelství úřadu práce kontroluje zejména plnění dohod o poskytnutí hmotné podpory na vytváření nových pracovních míst a hmotné podpory na rekvalifikaci nebo školení a plnění cílených programů celostátního charakteru. Dle odst. 2 jsou krajské pobočky úřadu práce oprávněny kontrolovat výši průměrného měsíčního čistého výdělku, a to v rozsahu potřebném pro stanovení výše podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci. A dle odst. 3 jsou dále krajské pobočky úřadu práce oprávněny kontrolovat plnění povinnosti uchazeče o zaměstnání dodržovat režim dočasné neschopnosti uchazeče o zaměstnání a plnit povinnosti uchazeče o zaměstnání z důvodu nemoci nebo úrazu (Česko, 2004).

3.2 Průběh kontroly nelegální práce

Kontroly v oblasti zaměstnanosti vykonávají Inspekce práce. Zaměstnanci se prokazují služebním průkazem. Provádění kontrol se řídí zákonem č. 552/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Kontroly zaměřené na nelegální zaměstnávání jsou náhlé a neočekávané, aby nemohlo dojít k zahlazení tohoto protiprávního jednání. Kontroly jsou konány skupinou nejméně dvou inspektorů a podle okolností i za účasti ozbrojených složek státu. Kontrolu zahajuje inspektor předložením průkazu. O zahájení kontroly musí být informován příslušný odborový orgán, rada zaměstnanců nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jestliže u kontrolované osoby působí.

Státní úřad inspekce práce vydává každý rok roční souhrnnou zprávu o výsledcích kontrolních akcí provedených za konkrétní kalendářní rok. Zprávy jsou publikovány na internetových stránkách Státního úřadu inspekce práce. Zatím není zpracována roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí za rok 2017.

3.2.1 Podněty přijaté v oblasti kontroly zaměstnanosti včetně nelegálního zaměstnávání v roce 2016

Ve většině případů se jednalo o upozornění na možný výkon nelegální práce u zaměstnavatele bez uvedení konkrétní fyzické osoby nebo upozornění na tzv. „Švarcsystém“. Nejvíce bylo upozornění na zaměstnavatele podnikající v pohostinství a stavebnictví. Obsahem podnětů, které orgány inspekce práce obdržely od jiných kontrolních orgánů veřejné správy, bylo např. porušení informační povinnosti zaměstnavatelů daných jim ustanovením §87 ZoZ a upozornění na práci uchazečů o zaměstnání s nahlášeným nekolidujícím zaměstnáním nad 300 hodin (Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2016, ©2017, s. 11 - 12).

3.2.2 Zjištěná a prokázaná porušení v oblasti nezaměstnanosti včetně nelegálního zaměstnávání na základě podnětů v roce 2016

Nejčastěji zjištěným porušením bylo umožnění výkonu závislé práce fyzickým osobám mimo pracovněprávní vztah ve smyslu ust. § 5 písm. e) bodu 1 ZoZ. Nebylo vždy možné prokázat možný výkon nelegální práce, kvůli porušení ust. § 136 ZoZ, kdy zaměstnavatel neměl v místě pracoviště kopii dokladů prokazující existenci pracovněprávního vztahu. Toto se týkalo hlavně zaměstnanců, kteří sjednali se zaměstnanci dohody o provedení práce. Při kontrolách výkonu nelegální práce na základě podnětů bylo celkem zjištěno 548 nelegálně zaměstnaných osob (Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2016, ©2017, s. 16).

Celkem bylo zjištěno a prokázáno:

- 301 porušení v oblasti nelegální práce občanů ČR
- 29 porušení v oblasti nelegální práce občanů EU mimo ČR
- 218 porušení v oblasti nelegální práce cizinců mimo EU
- 208 porušení ust. § 136 ZoZ
- 72 porušení ostatních kontrolovaných povinností ZoZ (Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2016, ©2017, s. 13).

3.2.3 Seznam kontrolních akcí v roce 2017

1. Bezpečnost práce ve stavebnictví
2. Kontrola provozovatelů osobní nebo nákladní dopravy

3. Kontrola systému bezpečnosti práce, provozu technických zařízení a pracovních podmínek v mikro, malých, středních a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více
4. Kontrola dodržování povinností k zajištění bezpečnosti práce při provozu elektrických zařízení jako součásti technologických celků v provozu
5. Kontrola bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení na staveništích
6. Kontrola dodržování bezpečnostních předpisů při provozu plynových spotřebičů
7. Kontrola dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených tlakových zařízení jako jsou kotle a tlakové nádoby
8. Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi
9. Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb
10. Kontrola bezpečnosti práce v zemědělské prvovýrobě se zaměřením na chov zvířat
11. Kontrola organizace práce a pracovních postupů při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru
12. Integrovaná inspekce dle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií
13. Program „Bezpečný podnik“
14. Kontroly dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti kontroly pracovních vztahů a podmínek, kontroly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, kontroly v oblasti zaměstnanosti a kontroly podmínek při poskytování péče o dítě v dětské skupině
15. Kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením podle zákona o zaměstnanosti
16. Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců
17. Kontroly agenturního zaměstnávání
18. Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení
19. Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy
20. Kontroly rovného zacházení, zákazu diskriminace na pracovišti a rovného odměňování mužů a žen

21. Kontroly ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti
22. Kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců
23. Kontroly dodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě (Roční program kontrolních akcí na rok 2017, ©2016, s. 3-4).

3.3 Sankce za nelegální práci

Stát za výkon nelegální práce může udělit sankce jak zaměstnavatelům, tak zaměstnancům. Tyto sankce dělíme z hlediska správního a trestního práva.

3.3.1 Sankce z hlediska správního práva

Sankce jsou upraveny v ustanovení §139 ZoZ pro fyzické osoby („zaměstnance“), které se porušením tohoto ustanovení dopustí přestupku, a v ustanovení §140 ZoZ pro právnické osoby či podnikající fyzické osoby, které se porušením tohoto ustanovení dopustí správního deliktu.

Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že vykonává nelegální práci nebo umožní výkon nelegální práce. Pokud vykonává nelegální práci, hrozí zaměstnanci pokuta až do výše 100 000 Kč. A pokud sám umožní jinému vykonávat nelegální práci, může mu pokuta hrozit až do výše 5 000 000 Kč (Česko, §139, 2004).

Právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu, pokud dopustí výkon nelegální práce. Za toto jednání je postih nejméně 250 000 Kč a nejvíce 10 000 000 Kč (Česko, §140, 2004).

Dle ustanovení §132 ZoZ lze udělit i pořádkovou pokutu. Uděluje se kontrolované fyzické osobě, která nesplní svou uloženou povinnost (neosvědčí svou totožnost či neprokáže další požadované skutečnosti). Tato pokuta je stanovena až do výše 10 000 Kč a lze ji uložit opakovaně. Avšak je stanovena maximální výše součtu všech pořádkových pokut, a to v částce 100 000 Kč. Účel této pokuty je donucení fyzické osoby ke spolupráci, tak aby kontrola byla provedena řádně (Česko, 2004).

3.3.2 Sankce z hlediska trestního práva

Tyto sankce jsou udělovány na základě zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“). Výkon nelegální práce není sám o sobě trestním činem.

Ale dle ustanovení §241 TZ platí, že nebyla-li v tomto důsledku odvedena daň ze závislé činnosti a pojistné na veřejnoprávní pojištění, mohl být trestný čin spáchán. Takový trestný čin musí být spáchán úmyslně, avšak úmysl může být i nepřímý (Česko, 2009).

Většinou si je každý pachatel vědom, že závislá práce má být vykonávána v pracovněprávním vztahu a že zastřený pracovněprávní vztah jsou ve smyslu zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti nezákonné.

3.4 Zhodnocení kontrolní činnosti

Dlouhodobě jednou z kontrolních priorit Státního úřadu inspekce práce i Ministerstva práce a sociálních věcí je potírání nelegální práce. Zaměstnavatelé mnohdy využívají kontrolu jako návod pro svoji další činnost a vytýkané nedostatky obratem odstraní. Pozitivně je také kontrola přijímána zaměstnavateli, kteří předpisy dodržují a pro něž zaměstnavatelé, kteří umožňují výkon nelegální práce, tak představují nekalou konkurenci. S negativními reakcemi se inspektoři setkávají nejčastěji ze strany kontrolovaných osob, kterým hrozí sankce za nedodržování právních předpisů. Tyto osoby se mnohdy chovají agresivně, dokonce se pokoušejí mařit výkon kontroly či následné správní řízení. Při kontrolách se potvrzuje důležitost spolupráce inspekce práce s dalšími složkami státní správy a následná vzájemná výměna informací. Výsledky kontrolní činnosti jsou využity pro další postupy proti osobám vykonávající nelegální práci. Velmi důležitá je také spolupráce s ozbrojenými složkami, jejichž přítomnost při kontrole zvyšuje autoritu i bezpečnost inspektorů. Mnohdy napomáhá zabránit úniku nelegálně zaměstnaných osob z kontrolovaného pracoviště. Jako velice negativní jev je užití dohod o provedení práce, které jsou uzavírány i v případech, kdy by bylo zcela na místě uzavření pracovní smlouvy. U dohod jsou sjednány odměny nižší než 10 000 Kč, které nezakládají zaměstnavatelům povinnost odvádět zdravotní a sociální pojištění. Je tedy prakticky nemožné kontrolovat skutečně odpracovanou dobu. Inspektoři se setkávají s pracovním poměrem u malých zaměstnavatelů spíše výjimečně. Ve snaze zakrýt výkon bezesmluvní práce bývají často uzavírány dohody o pracích pouze účelově. Tyto dohody jsou většinou sepisovány až při příchodu inspektorů.

4 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU NELEGÁLNÍ PRÁCE NA ÚZEMÍ ČR

4.1 Výsledky kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce za rok 2016

Oblastní inspektoráty práce v roce 2016 realizovaly celkem 9 308 kontrol, zaměřených na možný výkon nelegální práce. Kontroly byly provedeny rovněž s využitím 1925 vnějších podnětů, které orgány inspekce obdržely ke kontrolám zaměřených na nelegální práci v roce 2016. Výše uvedené kontroly byly provedeny u 7 988 zaměstnavatelů, z toho bylo zkontrolováno 3 518 fyzických osob a 4 538 právnických osob. Porušení zákazu výkonu nelegální práce formou tzv. „Švarcsystému“ bylo konstatováno v 247 případech. Nelegální práci touto formou vykonávalo celkem 122 občanů ČR. V rámci provedených kontrol bylo zjištěno 2 290 osob vykonávajících nelegální práci. Z tohoto celkového počtu se v 760 případech jednalo o občany ČR. Nelegálně pracující osoby byly nejčastěji identifikovány v sektorech stavebnictví, zpracovatelského průmyslu a velkoobchodu a maloobchodu, ubytování, stravování a pohostinství. Nejvíce se porušení spočívajících v nelegálním zaměstnávání pracovníků dopouštějí zaměstnavatelé s malým počtem zaměstnanců. Kromě nelegálního zaměstnávání byly nejčastěji zjištěny nedostatky v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování pracovní doby, vykonávání práce na základě ústních dohod a nesplnění povinnosti stanovené ustanovením § 136 odst. 1 ZoZ (mít kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu). Za porušení právních předpisů zjištěných při kontrolách zaměstnanosti bylo v roce 2016 uloženo více než 1 600 pokut v částce přesahující 95 000 000 Kč. (Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2016, ©2017, s. 63 - 69).

4.2 Výsledky kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce za rok 2017

V roce 2017 provedly orgány inspekce práce u zaměstnavatelů celkem 24 945 kontrol. Na odhalování nelegálního zaměstnávání směřovalo 9 707 kontrol. U zaměstnavatelů nejčastěji zjišťovali porušování povinností při sjednávání a ukončování pracovního poměru, v oblasti odměňování a dodržování pracovní doby zaměstnanců. Při kontrolách zaměřených na nelegální zaměstnávání odhalily 2 918 nelegálně zaměstnaných osob. Z toho celkem 767 občanů ČR. Celkem 2 027 podnětů upozorňovalo na nelegální práci a možné porušení

právních předpisů v oblasti zaměstnanosti. V roce 2017 oblastní inspektoráty práce uložily zaměstnavatelům za porušení právních předpisů spadajících do jejich kontrolní působnosti celkem 3 516 pokut v souhrnné výši 218 796 800 Kč (Tisková zpráva SÚIP, ©2018, s. 1).

4.3 Zhodnocení současného stavu nelegální práce na území ČR

Podle výše uvedených výsledků kontrolní činnosti, kdy orgány inspekce práce provedly v roce 2017 více kontrol než v roce 2016, vybraly i více pokut od zaměstnavatelů a to v celkové výši necelých 219 000 000 Kč. Proto mohu říci, že kontrolní orgány byly důslednější než v předchozím roce. Zjištěné nedostatky u zaměstnavatelů byly obdobné, a to například porušování povinností při sjednávání pracovních smluv, nedostatky v oblasti odměňování zaměstnanců a také nedodržení pracovní doby zaměstnanců. Dále bylo odhaleno více nelegálně zaměstnaných osob, avšak z toho bylo pouze o 7 občanů ČR více než v předchozím roce. Jako negativní jev vidím zneužití tzv. „Švarcsystému“, kdy v roce 2016 z 247 případů vykonávala nelegální práci téměř polovina občanů ČR. Také bylo přijato více podnětů na nelegální práci a možné porušení právních předpisů v oblasti zaměstnanosti oproti předchozímu roku. Což je podle mého názoru naopak jev pozitivní, jelikož oblastní inspektoráty práce na základě těchto podnětů mohou odhalit více nelegálně pracujících osob než v nahodilých kontrolních akcích. V roce 2017 se inspektoři více zaměřili na odhalování nelegálního zaměstnávání, proto proběhlo více kontrol u zaměstnavatelů a byl vybrán větší obnos peněz za pokuty.

V letošním roce bude kontrolní činnost zaměřena do oblasti bezpečnosti práce, pracovních vztahů a podmínek a do oblasti zaměstnanosti. Při plánování kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce se zohledňují především výsledky a zkušenosti z kontrolní činnosti v uplynulých letech. Podněty ke kontrole budou důležitým zdrojem informací k dalšímu zaměření kontrolní činnosti jednotlivých oblastních inspektorátů práce. V oblasti zaměstnanosti provedou orgány inspekce práce nejméně 8 tisíc kontrol, z toho bude 7 tisíc kontrol zaměřených na odhalování nelegálního zaměstnávání občanů České republiky a cizinců. Dále bude realizováno několik mimořádných kontrolních akcí zaměřených na odhalování nelegální práce, které budou probíhat na celém území České republiky. V oblasti pracovních vztahů bude orgány inspekce práce provedeno nejméně 5 tisíc kontrol zaměřených zejména na oblasti pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, odměňování a také pracovní doby (Zpravodaj 1/18 SÚIP, ©2018, s. 1).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 REALIZACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Jako praktickou část mé bakalářské práce jsem si vybrala metodu dotazníkového šetření, kterou jsem zveřejnila na sociálních sítích a rozeslala mezi studenty, kamarády a rodinou. Dotazník obsahoval 22 anonymních otázek, které byly určeny hlavně pro občany ČR, kteří měli nebo mají zkušenosti s nelegálním zaměstnáváním na území ČR. Tímto jsem chtěla zjistit, jaké mají občané povědomí o nelegální práci a také jak často se s touto formou nelegální práce setkávají. Dotazník jsem vytvořila v programu Formuláře Google, který jsem poté zveřejnila online a rozšířila přes sociální síť. Dotazníkové šetření dosáhlo počtu 276 respondentů.

5.1 Cíle dotazníkového šetření

Hlavním cílem šetření bylo zjistit, jaké mají občané ČR povědomí o nelegální práci a také jak často se nelegální práce na území ČR vyskytuje. Jelikož je můj dotazník anonymní, předpokládám, že lidé odpovídali podle skutečných zkušeností s nelegální prací.

5.2 Dotazník

Nelegální práce

Dotazníkovým šetřením bych ráda zjistila povědomí a zkušenosti občanů ČR o nelegální práci. Dotazník je anonymní a slouží pouze jako praktická část mé bakalářské práce.

1. Vaše pohlaví?

- Muž
- Žena

2. Váš věk?

- 15 – 20 let
- 21 – 30 let
- 31 – 40 let
- 41 – 50 let
- 51 a více let

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní škola
- Střední vzdělání s výučním listem
- Střední vzdělání s maturitní zkouškou
- Vyšší odborné vzdělání
- Vysokoškolské vzdělání

4. Jste v evidenci Úřadu práce?

- Ano
- Ne

5. Pobíráte dávky ze státní sociální podpory?

- Ano
- Ne

6. Dáte přednost práci s pracovní smlouvou nebo bez pracovní smlouvy?

- S pracovní smlouvou
- Bez pracovní smlouvy
- Je mi to jedno
- Nevím

7. Máte zkušenosti se zaměstnáním bez pracovní smlouvy?

- Ano
- Ne
- Nevím

8. Pokud ano, v jakém oboru jste byl/a zaměstnán/a nelegálně?

- Pohostinství
- Zemědělství
- Stavebnictví
- Kosmetické služby
- Obchod
- Zdravotnictví
- Administrativa
- Jiné:

9. Pokud ne, přijal/a byste práci bez pracovní smlouvy?

- Ano
- Ne
- Nevím

10. Víte o někom, kdo je zaměstnán nelegálně?

- Ano
- Ne

11. Znáte důvody nelegálního zaměstnávání?

- Ano
- Ne

12. Pokud ano, jaké?

.....
.....

13. Myslíte si, že nelegální práce je pro Vás výhodou nebo nevýhodou?

- Výhoda
- Nevýhoda
- Nevím

14. Víte, proč je nelegální práce nevýhodou pro stát?

- Ano
- Ne

15. Víte, že za nelegální práci neodvádíte Vy, ani zaměstnavatel sociální a zdravotní pojištění?

- Ano
- Ne

16. Máte ponětí o tom, že za nelegální práci neodvádíte státu daň z příjmu?

- Ano
- Ne

17. Víte, že za nelegální práci budete mít nižší důchod?

- Ano
- Ne

18. Máte povědomí, co znamená pojem zastřený pracovněprávní vztah, tzv. „Švarcsystém“?

- Ano
- Ne
- Nikdy jsem o tom neslyšel/a

19. Pokud ano, znáte někoho, kdo je takto zaměstnáván?

- Ano
- Ne

20. Myslíte si, že za nelegální práci je zaměstnanec i zaměstnavatel potrestán pokutou?

- Ano
- Ne

21. Pokud ano, znáte výši pokuty za nelegální práci?

- Ano
- Ne

22. Slyšeli jste o úřadu, který se zabývá nelegálním zaměstnáváním?

- Ano
- Ne
- Nevím

5.3 Vyhodnocení získaných dat z dotazníkového šetření

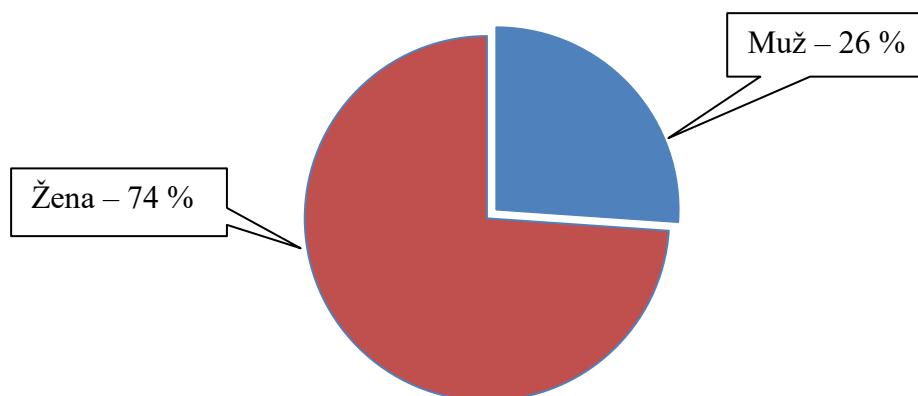
Dotazník obsahoval 22 otázek, které jsem postupně vyhodnotila. Odpovědi z dotazníkového šetření jsou uvedeny v číslech a poté jsou znázorněny pomocí grafů v procentech. Odpovědi z otevřeného dotazu jsou shrnuty v bodech a následně vyhodnoceny.

Nelegální práce

1. Vaše pohlaví?

Dotazník vyplnilo nejvíce osob ženského pohlaví s počtem 204 z celkového počtu 276 osob. Počet mužských respondentů byl 72.

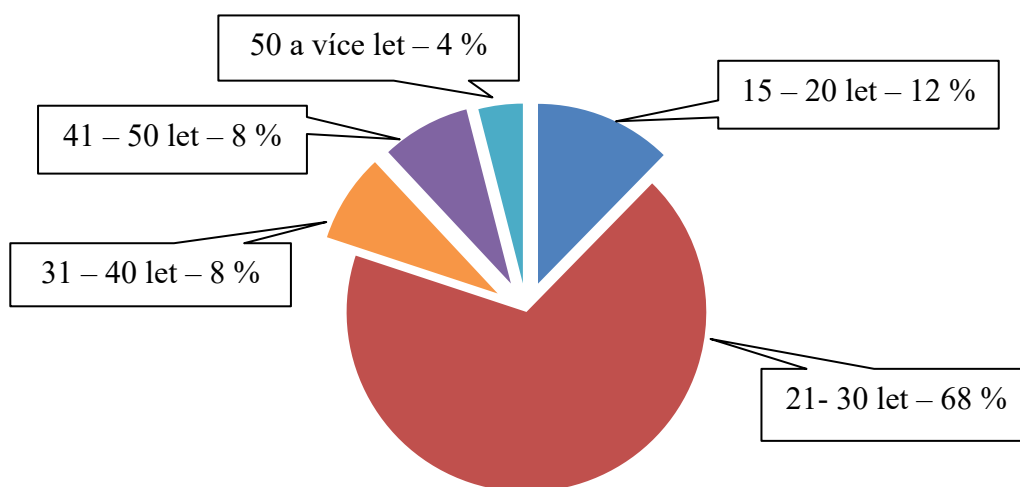
Graf 1- Vaše pohlaví? (vlastní zpracování)

2. Váš věk?

Otázka Váš věk byla rozdělena do pěti kategorií. Nejvíce osob odpovídalo v kategorii 21-30 let, a to počtem 187. V kategorii 15-20 let odpovědělo 34 osob. Ve střední věkové kategorii 31-40 let a 41-50 let odpovědělo stejný počet osob, to je 22. A v poslední kategorii 50 a více let dosáhlo počtu 11.

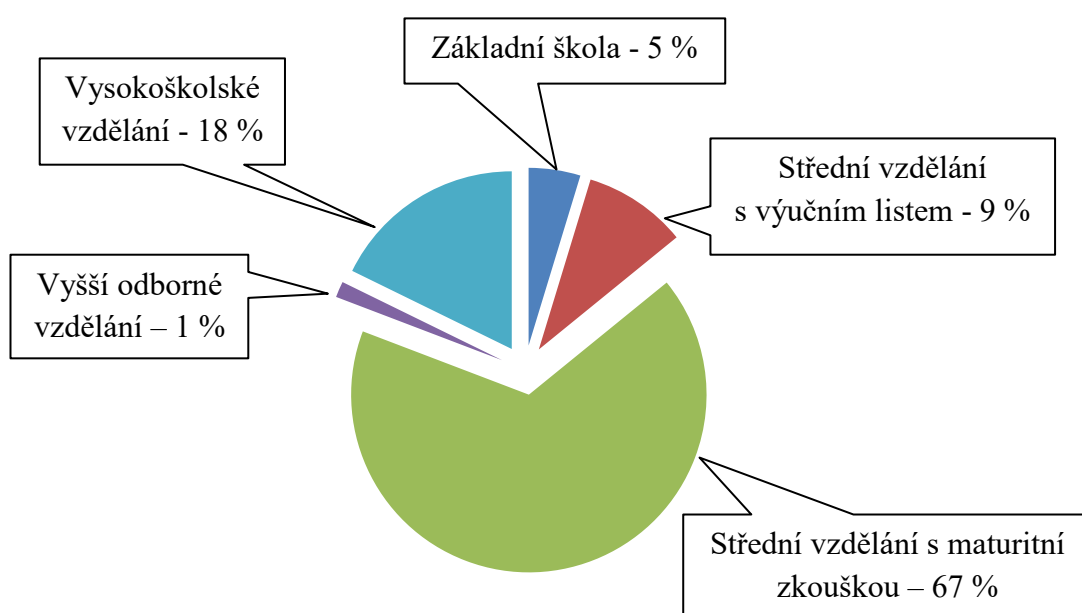
Graf 2 - Váš věk? (vlastní zpracování)

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Tato otázka byla rozdělená do kategorií od nejnižšího vzdělání po to nejvyšší možné dosažitelné vzdělání. Nejvíce odpovědí bylo zaznamenáno v střední vzdělání s maturitní zkouškou, a to počtem 184. Následovala kategorie vysokoškolské vzdělání, které dosáhlo počtu 49. Dále 26 respondentů bylo zaznamenáno v kategorii střední vzdělání s výučním listem. O něco méně, a to s počtem 13, odpověděly osoby se základním vzděláním. A na posledním místě dopadla kategorie vyšší odborné vzdělání s počtem osob 4.

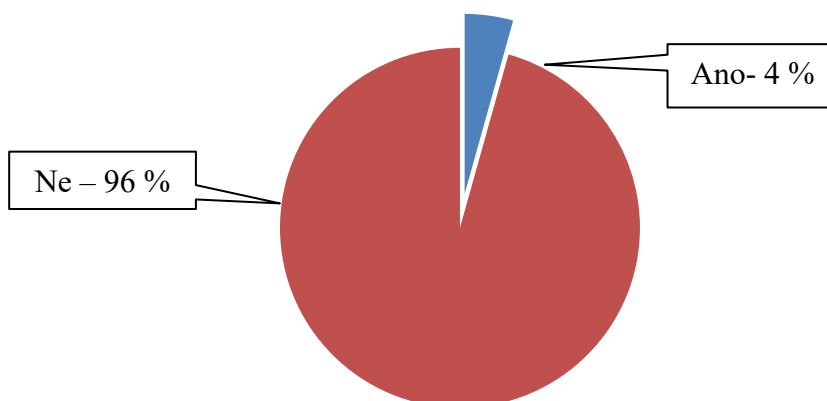
Graf 3 - Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?(vlastní zpracování)

4. Jste v evidenci Úřadu práce?

V této otázce odpovědělo převážně negativně 264 lidí. V evidenci Úřadu práce bylo pouze 12 lidí.

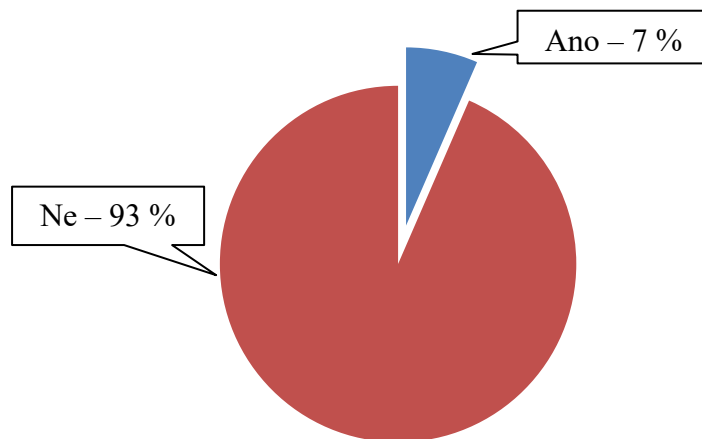
Graf 4 - Jste v evidenci Úřadu práce?(vlastní zpracování)

5. Pobíráte dávky ze státní sociální podpory?

Většina dotazovaných nepobírá dávky ze státní sociální podpory, tedy 258 osob z celkového počtu 276. Z toho vyplývá, že 18 osob tyto dávky pobírá.

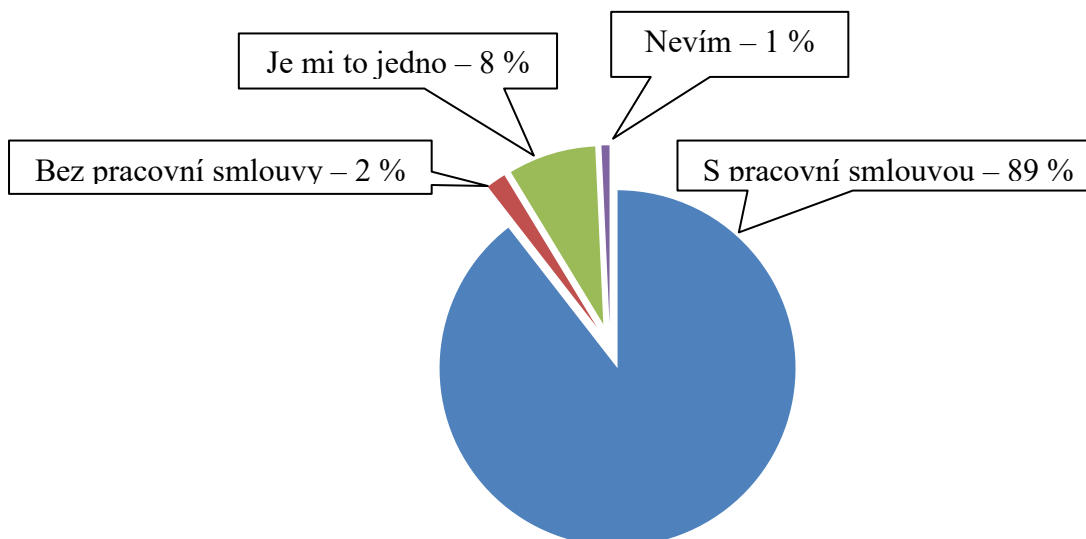
Graf 5 - Pobíráte dávky ze státní sociální podpory? (vlastní zpracování)

6. Dáte přednost práci s pracovní smlouvou nebo bez pracovní smlouvy?

Tato otázka byla rozdělena do čtyř kategorií. Nejvíce lidí by dalo přednost práci s pracovní smlouvou, a to celkem 247. Dva lidé nevěděli, zda by dali přednost práci s pracovní smlouvou nebo bez pracovní smlouvy. Dále 22 lidem by to bylo jedno a dokonce pět lidí by dalo přednost práci bez pracovní smlouvy. Ze zaznamenaných odpovědí vyplývá, že by většina dotazovaných dala přednost práci s pracovní smlouvou.

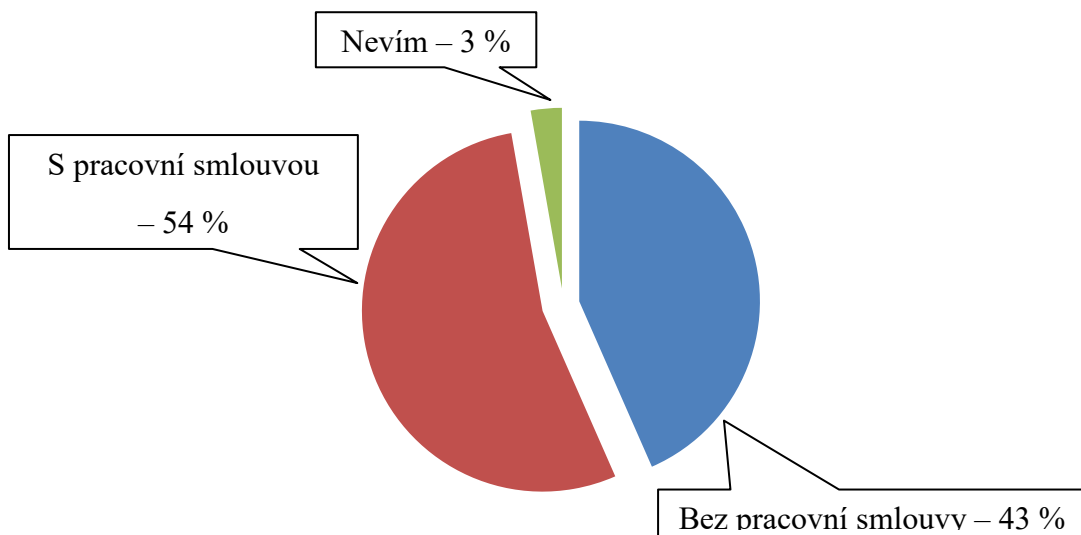
Graf 6 - Dáte přednost práci s pracovní smlouvou nebo bez pracovní smlouvy? (vlastní zpracování)

7. Máte zkušenosti se zaměstnáním bez pracovní smlouvy?

Z celkového počtu zaznamenaných odpovědí, 150 respondentů uvedlo, že nemá zkušenost se zaměstnáním bez pracovní smlouvy. Avšak pouze o 29 respondentů méně, to je 121, má zkušenost se zaměstnáním bez pracovní smlouvy. A pět lidí reagovalo neutrálně. Podle vyhodnocení těchto odpovědí můžeme tedy říci, že téměř polovina dotazovaných byla zaměstnána nelegálně. Pokud se vrátíme k předchozí otázce, kdy by většina respondentů dala přednost práci s pracovní smlouvou, tak i přesto bylo celkem 121 osob z celkového počtu 276 respondentů zaměstnáno bez pracovní smlouvy. Z toho tedy vyplývá, že necelé polovině dotazovaných lidí nebyla ani nabídnuta práce s pracovní smlouvou.

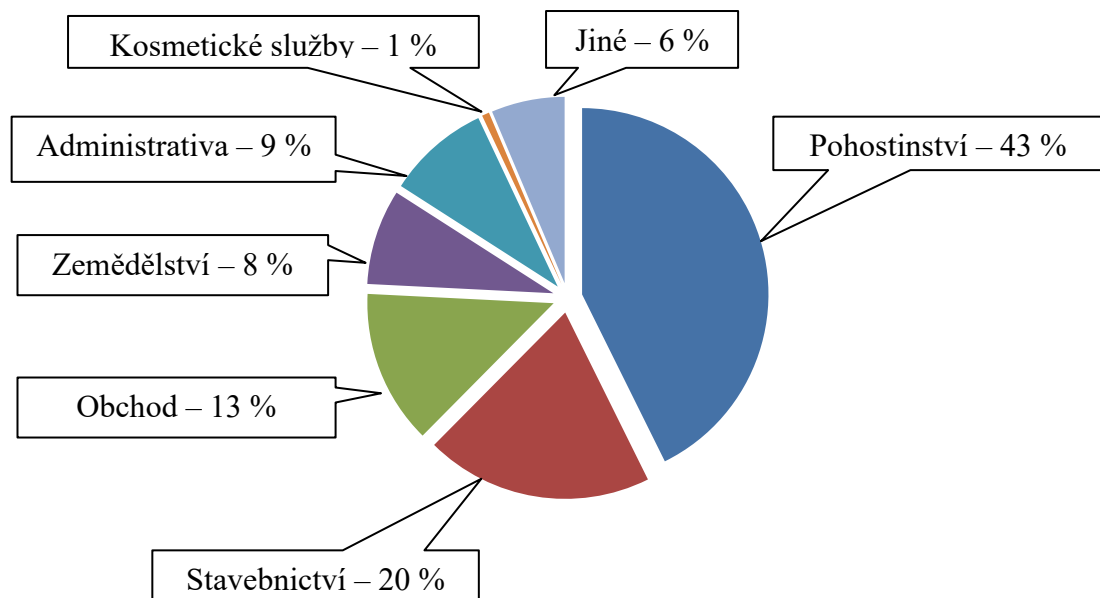
Graf 7- Máte zkušenosti se zaměstnáním bez pracovní smlouvy? (vlastní zpracování)

8. Pokud ano, v jakém oboru jste byl/a zaměstnán/a nelegálně?

Tato otázka navazovala na předchozí, pokud respondenti odpověděli kladně, tak mohli zde vybírat mnohočetně z navrhovaných oborů. Ze 121 respondentů byly vybrány následující součty za jednotlivé obory. Nejvíce lidí bylo zaznamenáno v oboru pohostinství, a to 67 osob. Jako druhý obor bylo stavebnictví 31 osob. Dalších 21 lidí vybralo obchod. Menší počet osob bylo u oboru zemědělství a administrativa, a to 13 a 14. Ve zdravotnictví nebyl nikdo zaměstnán nelegálně. A 1 člověk byl zaznamenán v oboru kosmetické služby. V odpovědi jiné jsem zaznamenala tyto: lesnictví, účetnictví a daně, reklama, úklidové služby, průmysl, strojírenství.

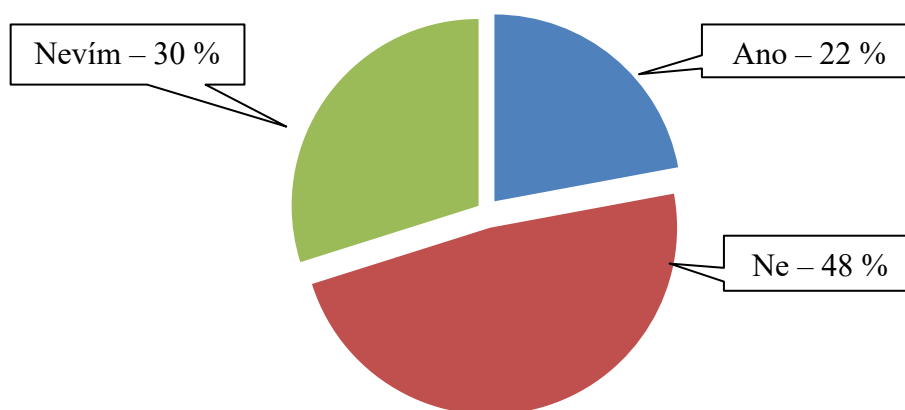
Graf 8 - Pokud ano, v jakém oboru jste byl/a zaměstnán/a nelegálně? (vlastní zpracování)

9. Pokud ne, přijal/a byste práci bez pracovní smlouvy?

Tato otázka navazovala na otázku číslo sedm stejně jako předchozí. V otázce číslo sedm bylo zaznamenáno 150 osob, kteří nemají zkušenost se zaměstnáním bez pracovní smlouvy, z toho celkem 30 lidí by přijalo práci bez pracovní smlouvy, 81 lidí by práci bez pracovní smlouvy nepřijalo a 39 lidí neví, zda by takovou práci přijalo. Proto mohu říci, že z celkového počtu dotazovaných 276 by pouze 81 osob nepracovalo nelegálně.

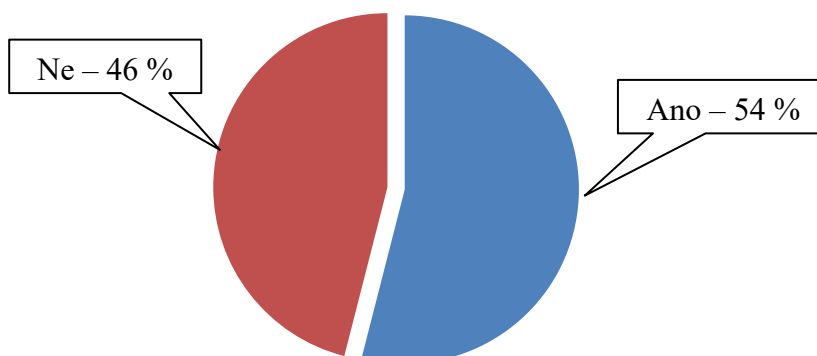
Graf 9 - Pokud ne, přijal/a byste práci bez pracovní smlouvy? (vlastní zpracování)

10. Víte o někom, kdo je zaměstnán nelegálně?

Z celkového počtu respondentů 276 je 149 lidí, kteří znají někoho, kdo je zaměstnán nelegálně. A pouze o 22 lidí méně, tedy 127 respondentů, neznají nikoho, kdo je takto zaměstnán.

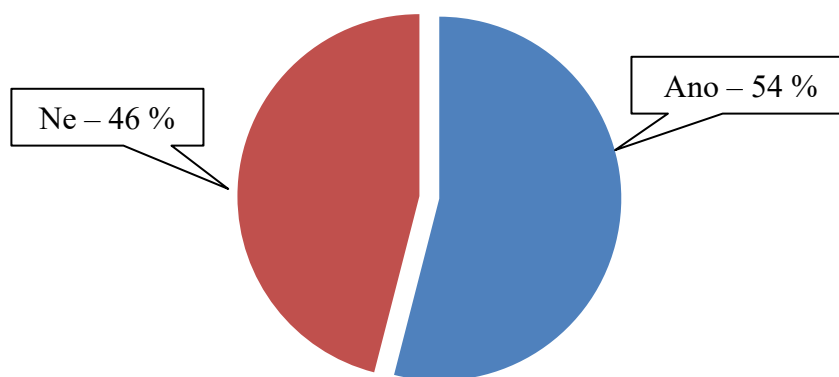
Graf 10 - Víte o někom, kdo je zaměstnán nelegálně? (vlastní zpracování)

11. Znáte důvody nelegálního zaměstnávání?

V této otázce byly zaznamenány odpovědi téměř vyrovnané. Celkem 149 respondentů zná důvody nelegálního zaměstnávání a o 22 osob méně, celkem 127 osob, nezná důvody nelegálního zaměstnávání. Tento nepatrný rozdíl značí, že je potřeba občany více informovat o nelegální práci.

Graf 11 - Znáte důvody nelegálního zaměstnávání? (vlastní zpracování)

12. Pokud ano, jaké?

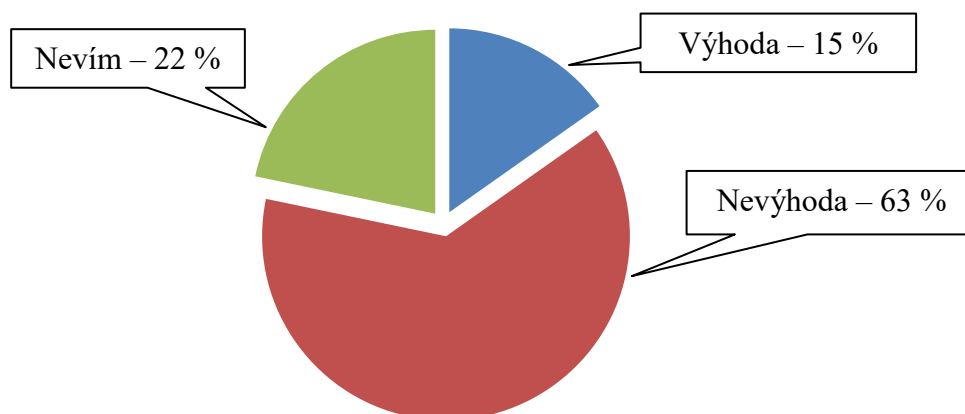
Tato otázka je jediná otevřená v mém dotazníkovém šetření. Respondenti na ni odpověděli nejčastěji takto:

- úleva od odvodů daní, sociálního a zdravotního pojištění ze strany zaměstnance,
- úleva od odvodů daní, sociálního a zdravotního pojištění ze strany zaměstnavatele
- vyšší mzda pro zaměstnance (bez srážek)
- nezávazný pracovní vztah (kdykoli mohou dát výpověď - nepřijít do práce)
- jedná se většinou o krátkodobou práci
- usnadnění administrativy ze strany zaměstnavatele (žádná smlouva)
- využívání dávek ze státní sociální podpory
- nepřiznání příjmu kvůli exekuci a insolvenčnímu řízení
- nedostatek nabídky práce (lidí pracují bez pracovní smlouvy, protože nemají nabídku na jinou práci s pracovní smlouvou)
- trh práce, politická situace v ČR
- peníze na ruku každý den za odvedenou práci
- možnost delší pracovní doby (větší mzdy)

13. Myslíte si, že nelegální práce je pro Vás výhodou nebo nevýhodou?

Z celkového počtu respondentů 276, většina lidí ví, že je to pro ně nelegální práce nevýhodné, a to celkem 174 osob. Avšak poměrně hodně lidí si myslí, že je to pro ně nelegální práce výhodou, nebo to neví. Celkem tedy 42 lidí si myslí, že je to pro něj výhodné a 60 lidí neví, zda je to pro něj výhodné nebo nevýhodné.

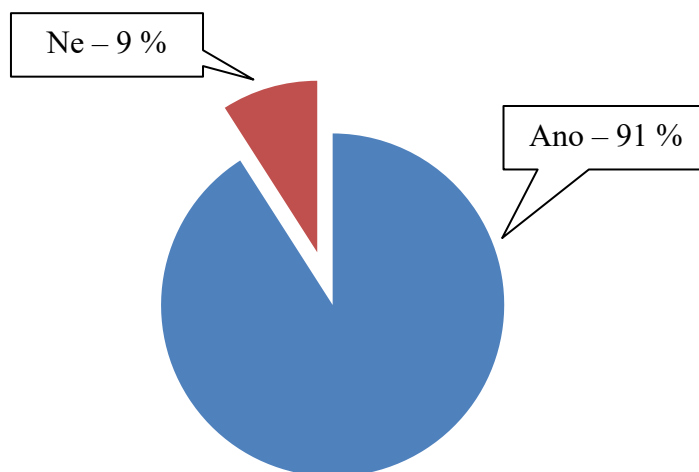
Graf 12 - Myslíte si, že nelegální práce je pro Vás výhodou nebo nevýhodou?
(vlastní zpracování)

14. Víte, proč je nelegální práce nevýhodou pro stát?

Celkem 251 respondentů na tuto otázku odpovědělo kladně. A pouze 25 lidí odpovědělo negativně. Z toho vyplývá, že téměř všichni respondenti vědí, že je nelegální práce pro stát nevýhodná.

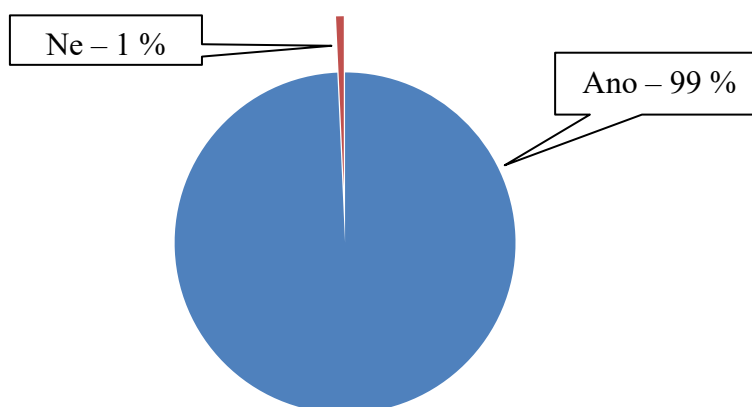
Graf 13 - Víte, proč je nelegální práce nevýhodou pro stát? (vlastní zpracování)

15. Víte, že za nelegální práci neodvádíte Vy, ani zaměstnavatel sociální a zdravotní pojištění?

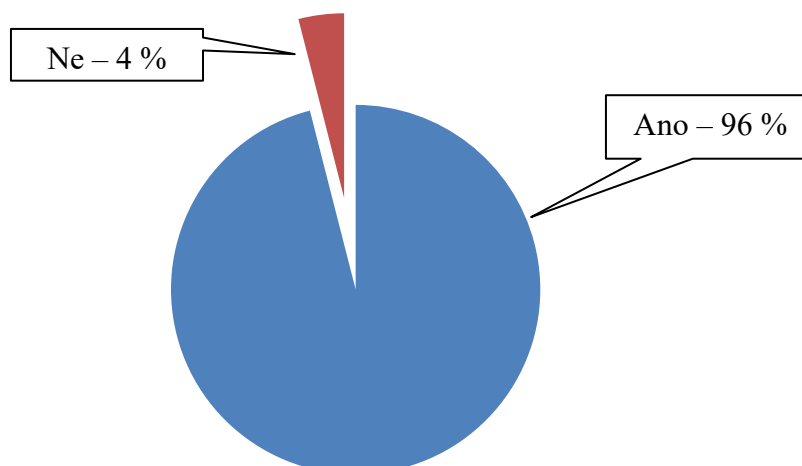
V této otázce pouze 2 lidé nevěděli, že oni ani jejich zaměstnavatel za nelegální práci neodvádějí sociální a zdravotní pojištění. Tedy 274 dotazovaných to ví.

Graf 14 - Víte, že za nelegální práci neodvádíte Vy, ani zaměstnavatel sociální a zdravotní pojištění? (vlastní zpracování)

16. Máte ponětí o tom, že za nelegální práci neodvádíte státu daň z příjmu?

Celkem 11 osob odpovědělo, že nemají ponětí o tom, že za nelegální práci neodvádí státu daň z příjmu. Tedy 265 lidí má ponětí o neodvedení daní z příjmu za nelegální práci.

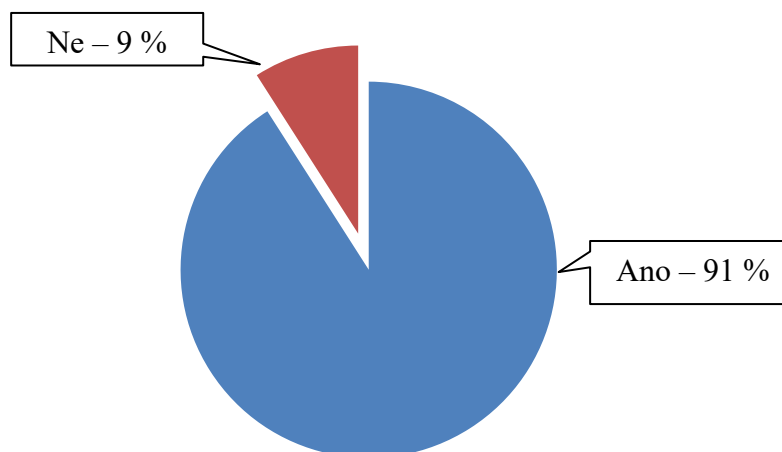
Graf 15 - Máte ponětí o tom, že za nelegální práci neodvádíte státu daň? (vlastní zpracování)

17. Víte, že za nelegální práci budete mít nižší důchod?

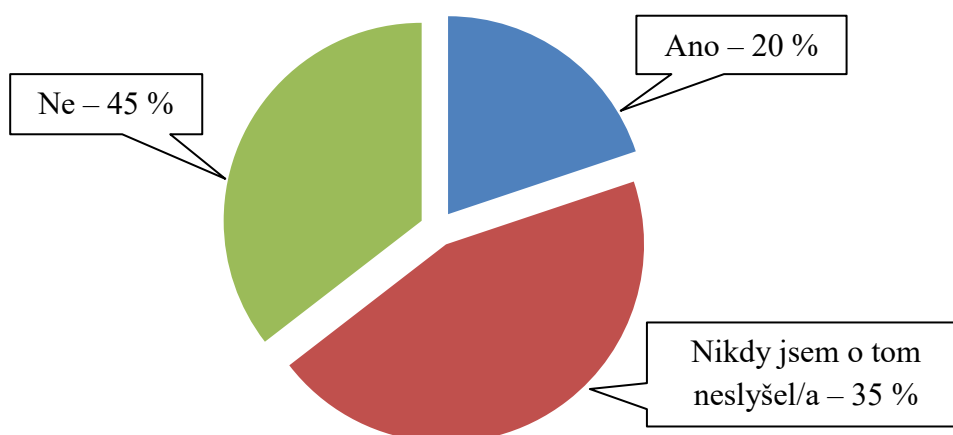
Z celkové počtu dotazovaných celkem 251 lidí vědí o tom, že budou mít nižší důchod za výkon nelegální práce a 25 lidí o tom neví.

Graf 16 - Víte, že za nelegální práci budete mít nižší důchod? (vlastní zpracování)

18. Máte povědomí, co znamená pojem zastřený pracovněprávní vztah, tzv. „Švarcsystém“?

Z 276 respondentů má povědomí o pojmu zastřený pracovněprávní vztah pouze 56 lidí. Přesně 100 občanů o něm vůbec nikdy neslyšelo a 126 občanů neví, co pojem zastřený pracovněprávní vztah, tzv. „Švarcsystém“ znamená.

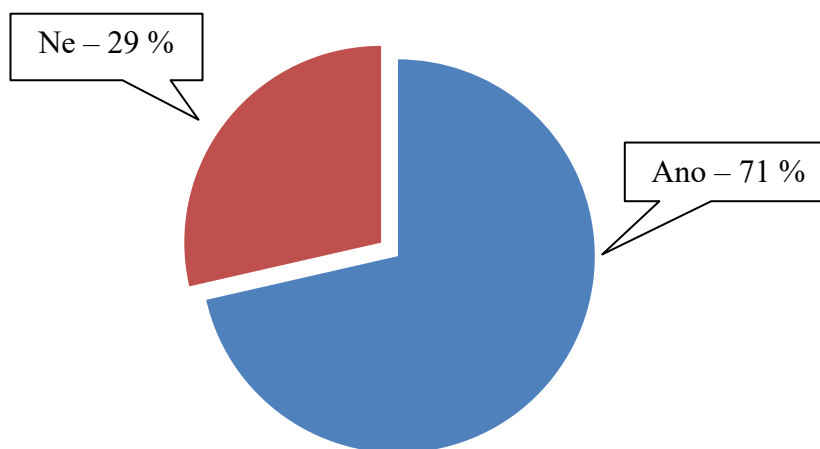
Graf 17 - Máte povědomí, co znamená pojem zastřený pracovněprávní vztah, tzv. „Švarcsystém“? (vlastní zpracování)

19. Pokud ano, znáte někoho, kdo je takto zaměstnáván?

Tato otázka navazovala na předchozí, kdy z 56 občanů celkem 40 osob znají někoho, kdo je takto zaměstnáván. Tedy 16 lidí neznají nikoho, kdo je zaměstnán nelegálně v tzv. „Švarcsystému“. A z celkového počtu 276 dotazovaných je to tedy 236 občanů, kteří neznají nikoho, kdo je zaměstnán nelegálně tímto způsobem, nebo netuší, že jsou takto zaměstnání, protože nemají ponětí, co tzv. „Švarcsystém“ znamená.

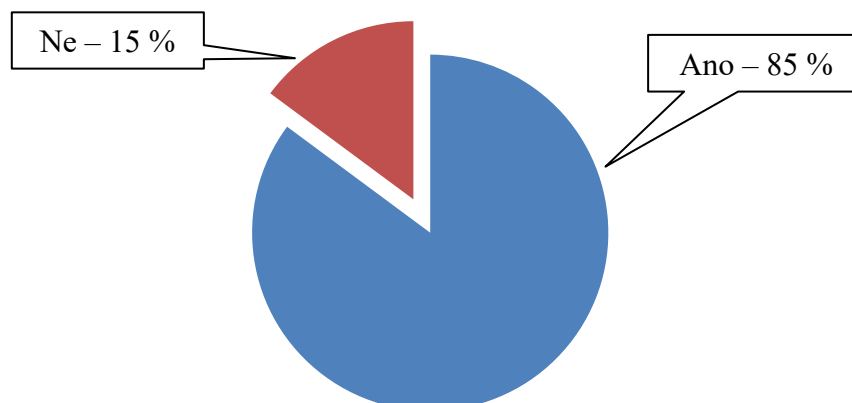
Graf 18 - Pokud ano, znáte někoho, kdo je takto zaměstnáván? (vlastní zpracování)

20. Myslíte si, že za nelegální práci je zaměstnanec i zaměstnavatel potrestán pokutou?

V této otázce bylo zaznamenáno celkem 41 respondentů, kteří netuší, že za nelegální práci hrozí pokuta obou stranám. Pozitivně odpovědělo z celkového počtu 276 dotazovaných celkem 235 osob, kteří mají ponětí o pokutě za vykonávání nelegální práce.

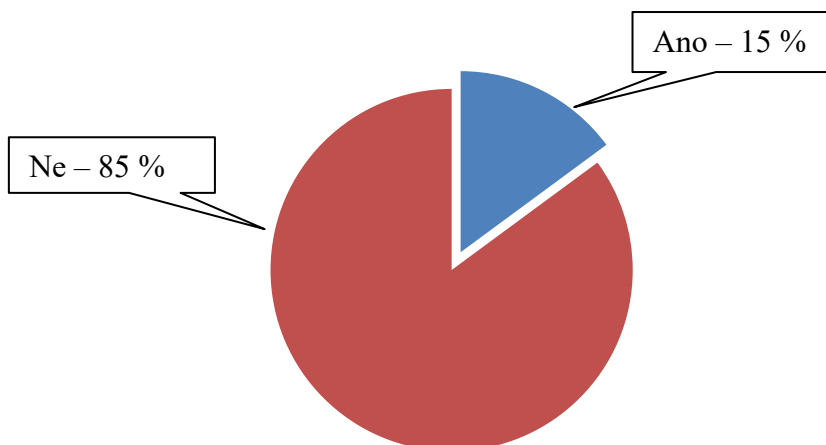
Graf 19 - Myslíte si, že za nelegální práci je zaměstnanec i zaměstnavatel potrestán pokutou? (vlastní zpracování)

21. Pokud ano, znáte výši pokuty za nelegální práci?

Tato otázka navazovala na předchozí, kdy z celkového počtu 235 dotazovaných má ponětí o pokutě za nelegální práci, je celkem 200 respondentů, kteří neznají výši této pokuty. A 35 lidí ji zná. Z toho vyplývá, že pouze 35 respondentů z 276 ví přesně o trestu za nelegální práci.

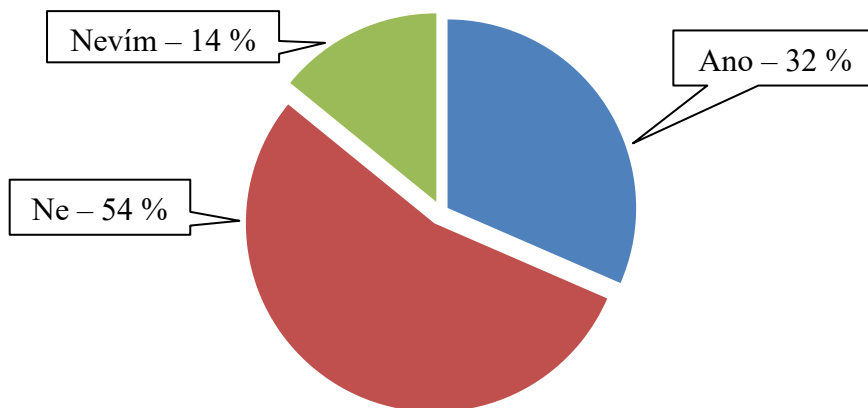
Graf 20 - Pokud ano, znáte výši pokuty za práci bez smlouvy? (vlastní zpracování)

22. Slyšeli jste o úřadu, který se zabývá nelegální prací?

V této otázce bylo poměrně hodně zaznamenaných negativních odpovědí, a to celkem 150. Dále 87 osob má ponětí o Státním úřadu inspekce práce a 39 respondentů to neví.

Graf 21 - Slyšeli jste o úřadu, který se zabývá nelegální prací? (vlastní zpracování)

5.4 SHRNU TÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Z výsledků mohu říci, že nejvíce odpovědí bylo zaznamenáno u ženského pohlaví ve věku 21 – 30 let. Ve větší míře odpovídali občané se středním vzděláním s maturitní zkouškou a s vysokoškolským vzděláním. Většina respondentů nebyla v evidenci Úřadu práce, tedy nepobírala žádné dávky ze státní sociální podpory. Z vyhodnocení vyplývá, že většina dotazovaných dá přednost práci s pracovní smlouvou, ale 43 % respondentů má zkušenosti i s prací bez pracovní smlouvy. Tedy z celkového počtu respondentů 276 je celkem 121 osob, kteří mají zkušenosti s nelegální prací, i když by většina dotazovaných dala přednost práci bez pracovní smlouvy. Z toho vyplývá, že jim práce s pracovní smlouvou zřejmě nebyla ani nabídnuta. Nelegálně pracují nejvíce v oboru pohostinství, anebo v oboru stavebnictví. V menší míře jsou nelegálně pracující v obchodě, administrativně a v zemědělství. V otázce zda by přijali práci bez pracovní smlouvy, pokud s ní neměli zkušenosti, odpovědělo z celkového počtu 150 osob celkem 81 respondentů negativně, 39 respondentů neví a 30 dotazovaných by práci bez pracovní smlouvy přijali. Podle těchto výsledků mohu tedy říci, že 81 osob z celkového počtu 276 respondentů by nikdy nepracovalo nelegálně, což není ani polovina dotazovaných. Poměrně hodně lidí zná někoho, kdo je zaměstnán nelegálně, a to celkem 54 %. Většina respondentů zná důvody nelegální práce. Mezi nejčastější důvody mohu uvést tyto: neplacení sociálního a zdravotního pojištění, jak ze strany zaměstnanců, tak ze strany zaměstnavatelů, neodvádění daní státu – tedy větší mzda pro zaměstnance; peníze hned a na ruku; nezávaznost práce; zlehčení administrativy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem; nedostatek nabídky práce na trhu; využívání dávek ze státní sociální podpory. Větší polovina dotazovaných ví, že je práce bez pracovní smlouvy pro ně nevýhodná, avšak 42 respondentů si myslí, že je tato práce pro ně dokonce výhodou. A téměř všichni respondenti také vědí, že je nelegální práce nevýhodná i pro stát, protože zaměstnanec ani zaměstnavatel za ně neodvádí sociální pojištění, zdravotní pojištění ani daň z příjmu. Jelikož se práce bez pracovní smlouvy nebo práce na dohodu nezačítává do odpracované doby, půjdou tak do důchodu později než lidé, kteří pracují na hlavní pracovní poměr. Dále polovina občanů nemá ponětí, co pojem zastřený pracovně-právní vztah znamená. Pouze 56 respondentů ví o tomto pojmu a z toho celkem 40 osob zná někoho, kdo je takto zaměstnáván. Je tedy možné, že občané ani neví, že jsou takto zaměstnání, protože netuší, co tzv. „Švarcsystém“ znamená. Co se týče zaznamenaných odpovědí u otázek týkající se kontrolního orgánu nelegální práce, mohu vyhodnotit, že lidé vědí, že za nelegální práci jsou potrestáni pokutou, jak oni tak i zaměstnavatelé, ale už ne-

znají výši této pokuty. Pouze 35 dotazovaných zná přesnou výši pokuty za nelegální práci, což je podle mého názoru špatně. Nevědí ani, kdo přesně se zabývá problematikou nelegální práce. Z dotazníkového šetření tedy vyplývá, že občané České republiky mají ponětí o problematice nelegální práce, ale v některých případech nevědí přesné informace.

6 NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ NA POTLAČOVÁNÍ NELEGÁLNÍ PRÁCE VČETNĚ JEJICH FINANČNÍ NÁROČNOSTI NA VEŘEJNÉ ROZPOČTY

Podle mého šetření na redukci nelegální práce je potřeba dělat legální práci výhodnější a jednodušší než nelegální, a tím tak k ní motivovat zaměstnavatele a zaměstnance. Za zvážení stojí snížení daní a odvodů nebo zjednodušení nezbytné administrativy. Stát by se měl také zaměřit na větší informovanost o daném problému, provádět školení, nebo poskytovat poradenství.

Sankce a četné kontroly mohou vést k tomu, že zaměstnavatelé, u kterých bylo odhaleno nelegální zaměstnávání se rozhodnou tyto fyzické osoby legálně zaměstnat. Na druhou stranu je častější situace ta, kdy spolupráci ukončí, což vede k větší nezaměstnanosti. Tím tak stát bude muset vynaložit více finančních prostředků do oblasti podpory v nezaměstnanosti. Proto bych opět zdůraznila, že stát by se měl především zaměřovat na prevenci a snahu učinit legální práci žádanější. Jako vhodné by se do budoucnosti jevilo snižovat intenzitu prováděných kontrol, protože by to mohlo vést k návratu zaměstnavatelů a zaměstnanců k nelegálnímu zaměstnávání.

Je třeba se také zamyslet nad postavením tzv. „Švarcsystému“. Podle mého uvážení by bylo prospěšnější pro stát i OSVČ, stanovit tzv. „Švarcsystém“ jako uznávanou formou zaměstnávání, ale samozřejmě za jiných podmínek, než tomu bylo doposud. Například za předpokladu většího zdanění nebo stanovení vyšších odvodů na sociálním a zdravotním pojištění pro OSVČ. Vytvořily by se tak podmínky, kdy by nebyly z finančního hlediska tolik nevýhodné pro stát v porovnání s pracovníprávním vztahem. Poté by se sám jednotlivec rozhodl, zda se chce vzdát práv plynoucích z pracovníprávního vztahu a raději pracovat jako OSVČ.

U problematiky nelegálního zaměstnávání, tedy vztahu zaměstnance a zaměstnavatele, bych se hlavně zaměřila na ÚP ČR, který nabízí rekvalifikace pro uchazeče o zaměstnání a zaměstnance a tak podporuje trh práce. Rekvalifikací se rozumí, že uchazeč o zaměstnání evidovaný na ÚP ČR může získat kvalifikaci na novou pracovní pozici.

Úřad práce doporučí uchazeči o zaměstnání rekvalifikační kurz a před jejím zahájením musí být písemně uzavřena dohoda o rekvalifikaci. Poté ÚP uhradí náklady rekvalifikace za uchazeče. Dále pak ÚP může hradit náklady spojené s rekvalifikací (např. jízdní výdaje

za cestu hromadnými dopravními prostředky). Pokud uchazeč nedokončí bez vážných důvodů rekvalifikační kurz, nebo odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání odpovídajícího nově získané rekvalifikaci, je povinen plně uhradit náklady rekvalifikačního kurzu. Dále zaměstnavatelům, kteří provádějí rekvalifikaci v zájmu dalšího pracovního uplatnění svých zaměstnanců, mohou být na základě písemné dohody s příslušným Úřadem práce ČR plně nebo částečně hrazeny náklady spojené s touto činností. Lze hradit pouze náklady na realizaci rekvalifikačního kurzu, nikoli náhradu mzdy, která přísluší zaměstnanci po dobu rekvalifikace realizované v pracovní době, ani např. jízdní výdaje za cestu hromadnými dopravními prostředky (Rekvalifikace, ©2016).

Níže v tabulce je uveden příklad rekvalifikace včetně daných podmínek, který je hrazen ÚP ČR.

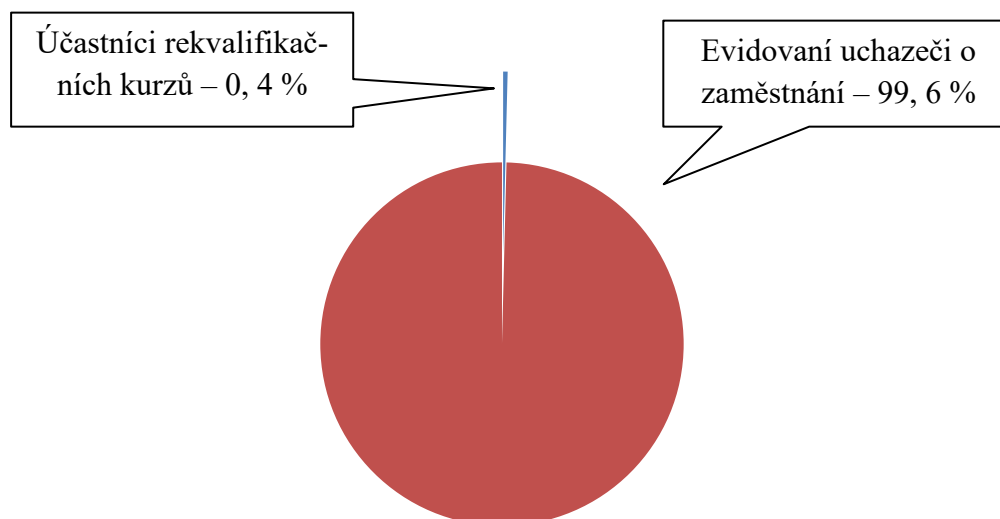
Tabulka 1 - Rekvalifikační kurz k získání řidičského oprávnění skupiny D (vlastní zpracování)

Dodavatel:	S B S Autoškola
Místo konání rekvalifikace:	Šumperk
Hodinový rozsah:	61 hodin maximálně 2 měsíců, maximálně 7 vyučovacích hodin/denně (od 8,00 – 15,00 hod. teoretická část)
Vstupní požadavky:	Minimální základní vzdělání, potvrzení o zdravotní způsobilosti, dopravně psychologické vyšetření, čestné prohlášení o trestní bezúhonnosti, věk nejméně 24 let, řidičský průkaz skupiny C.
Kapacita kurzu:	1 až 20 osob
Obsah kurzu:	Výuka předpisů o provozu vozidel; ovládání a údržba vozidla; teorie a zásady bezpečné jízdy;

	zdravotnická příprava; opakování a přezkoušení; praktické jízdy; praktický výcvik údržby vozidla; praktický výcvik zdravotnické přípravy.
Zakončení:	Závěrečná zkouška, po úspěšném ukončení rekvalifikace bude příslušným magistrátem vydán řidičský průkaz se zapsaným řidičským oprávněním skupiny D.

Podle nezaměstnanosti ČR ke dni 28. 02. 2018 se rekvalifikačních kurzů účastnilo pouze 1 120 uchazečů o zaměstnání z celkem evidovaných 280 899 na ÚP ČR, tedy ani 1 %. Proto mohu říci, že této nabídky od ÚP využívá velmi málo uchazečů o zaměstnání (Statistiky nezaměstnanosti, ©2018).

Graf 22 – Počet účastníků rekvalifikačních kurzů z celkových evidovaných uchazečů o zaměstnání na ÚP ČR (vlastní zpracování)

Z příkladu zabezpečovaných rekvalifikací víme, že ÚP hradí i řidičská oprávnění, kdy cena takového řidičského oprávnění se pohybuje okolo 15 000 Kč. Pokud by uchazeči byli více kvalifikovaní na novou pracovní pozici, nemuseli by být v evidenci ÚP a pracovat pouze na dohodu nebo bez pracovní smlouvy. Tím by se snížila nezaměstnanost a potlačila tak nelegální práce.

Dále je potřeba se zaměřit na stínovou ekonomiku, neboli černá ekonomika, která se často prolíná s šedou ekonomikou a je obtížné ji přesně definovat. Jako příklad černé ekonomiky je trh s lehkými drogami. Zhruba jeden milion občanů ČR je zapojen do toho trhu a neplatí státu žádné daně. Tento jev má velký negativní dopad na ekonomiku našeho státu. V roce 2016 obsahoval podíl šedé a černé ekonomiky až 15 % z HDP. Za vznik a provozování stínové ekonomiky je vinen hlavně stát. Za hlavní příčiny vzniku stínové ekonomiky ze strany státu jsou státní regulace, daňové zatížení, platby sociálního a zdravotního pojištění. Otázkou je například legalizace takového trhu, který by vytvořil pracovní místa a také by přinesl velký obnos peněz do státního rozpočtu.

Z hlediska finanční náročnosti bych se zaměřila právě na rekvalifikační kurzy, jejich vylepšení a podporu. Myslím si, že hlavním důvodem jejich nevyužití je to, že se lidé bojí. Ať už důvodu, že nebyli dopodrobna seznámeni s tím, jak to bude probíhat, tak z důvodu nesplnění závěrečných zkoušek. Jak jsem již výše zmiňovala, jde totiž o to, že pokud uchazeč o zaměstnání kurz nesplní (a nejedná se o vážné důvody), musí jeho náklady uhradit sám.

Jako opatření navrhuji vytvoření nové pracovní pozice na každý ÚP v ČR. Méně nákladnou možností by mohlo být zařazení pouze jednoho pracovníka na více pracovišť ÚP, které pod něj budou spadat. Pracovní náplní právě tohoto pracovníka by byla podpora a propagace rekvalifikačních kurzů. Uchazeči o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci ÚP, musí pravidelně absolvovat povinnou schůzku, na které řeší s úředníkem ÚP novinky a další postupy jeho zařazení do pracovního procesu. Dle mého názoru by nejlepším řešením bylo zavést posloupnost schůzek a to tak, že uchazeč, který absolvuje výše uvedenou pravidelnou schůzku, navštíví i pracovníka starajícího se o rekvalifikační kurzy a probere s ním jeho možnosti. Jako velkou nevýhodu opravdu vnímám právě uhrazení nákladů kurzu uchazečem v případě jeho nesplnění. Proto bych upravila výši celkového hrazení například pouze na polovinu.

Z pohledu veřejného rozpočtu by se nejednalo o velké finanční zatížení, jelikož by se pouze musely vyplatit mzdy na nově vytvořenou pozici. Z dlouhodobého hlediska je to podle mého názoru pro stát zajímavé řešení. Úspěchem řešení by bylo větší využití rekvalifikačních kurzů a následné získání pracovní pozice uchazeči o zaměstnání vedených v evidenci ÚP.

Z vyhodnocení dotazníkového šetření bych se také celkově zaměřila na lepší informovanost daného problému, například formou televizní reklamy. Upozornila bych hlavně na kontrolní úřad nelegální práce a také na výši pokuty za nelegální práci. Avšak tento způsob by byl z finančního hlediska více nákladný. Avšak by se zlepšilo povědomí občanů ČR o nelegální práci.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo navrhnout opatření na potlačování nelegální práce včetně jejich finanční náročnosti na veřejné rozpočty, které budou vést k jejímu snížení. Teorie mé práce byla rozdělena do čtyř kapitol, které popisovaly problematiku nelegální práce. V praktické části bylo provedeno dotazníkové šetření, které mělo za cíl zjistit, jaké mají občané České republiky povědomí o nelegální práci. Poté byla data vyhodnocena a byla navržena opatření.

Pro vymezení pojmu nelegální práce je podstatný pojem závislá práce. Nelegální práci můžeme obecně charakterizovat jako placenou činnost, která má znaky závislé práce a není hlášena příslušným úřadům. Pokud jde o výkon závislé práce mimo pracovněprávní vztah, kdy je tato práce nahlášena příslušným úřadům, ale v jiném právním vztahu, než který ve skutečnosti existuje, jedná se o zastřený pracovněprávní vztah - tzv. „Švarcsystém“. V oblasti kontrolní činnosti je důležité zdůraznit na výši pokut, které jsou uvedeny v kapitole 3.2.2. Zaměstnanci hrozí pokuta až do výše 100 000 Kč, ale pokud sám umožní jinému vykonávat nelegální práci, může mu pokuta hrozit až do výše 5 000 000 Kč. Právnícká osoba nebo podnikající fyzická osoba dopouštějící se výkonu nelegální práce, hrozí jí postih mezi 250 000 Kč až 10 000 000 Kč. A kontrolované fyzické osobě, která nesplní svou uloženou povinnost (neosvědčí svou totožnost či neprokáže další požadované skutečnosti), hrozí pokuta až do výše 10 000 Kč a lze ji uložit opakovaně. Avšak je stanovena maximální výše součtu všech pořádkových pokut, a to v částce 100 000 Kč. Účel této pokuty je donucení fyzické osoby ke spolupráci.

Občané vykonáváním nelegální práce se připravují o sociální jistoty, právní ochranu z hlediska nelegálního zaměstnávání a celou řadu pracovněprávních nároků. Ze shrnutí dotazníkového šetření zdůrazňují, že 43 % respondentů má zkušenosti s prací bez pracovní smlouvy. Dále nelegálně pracují nejvíce v oboru pohostinství a stavebnictví. A mezi nejčastější důvody nelegální práce patří větší mzda pro zaměstnance, peníze hned a na ruku, nezávaznost práce, nedostatek nabídky práce na trhu a využívání dávek ze státní sociální podpory. Také 80 % respondentů neví, co pojem zastřený pracovněprávní vztah znamená. Je tedy možné, že jsou právě i oni takto zaměstnáni. Co se týče zaznamenaných odpovědí u otázek týkající se kontrolního orgánu nelegální práce, mohu vyhodnotit, že lidé vědí, že za nelegální práci jsou potrestáni pokutou jak oni tak i zaměstnavatelé, ale už neznají výši této pokuty. Dokonce ani nevědí, kdo přesně se zabývá problematikou nelegální práce.

V návrhovém opatření nelegální práce jsem se zaměřila hlavně na rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání a zaměstnanců. ÚP ČR hradí rekvalifikace jak uchazečům o zaměstnání, tak zaměstnancům. Tímto ulehčují uchazečům o zaměstnání získat novou pracovní profesi, nebo napomáhají zaměstnancům si udržet stávající práci. Zaměstnavatel nemusí hledat nového pracovníka na danou pracovní profesi a nemusí vynaložit na to potřebné náklady. Uchazeč o zaměstnání má větší možnost získat novou pracovní příležitost a nemusí tak přijmout například práci bez pracovní smlouvy z důvodu nedostatku kvalifikace na novou pracovní pozici. Pokud by uchazeči byli více kvalifikovaní na novou pracovní pozici, nemuseli by být v evidenci ÚP. Tím by se snížila nezaměstnanost a potlačila by se tak nelegální práce. Avšak podle výše uvedeného grafu nezaměstnanosti ČR k 28. 02. 2018 je velmi málo využíváno této nabídky od ÚP ČR. Proto jsem navrhla opatření v podobě nové pracovní pozice na každý ÚP v ČR. Jako méně nákladnou možností by mohlo být zařazení pouze jednoho pracovníka na více pracovišť ÚP. Pracovní náplní právě tohoto pracovníka by byla podpora a propagace rekvalifikačních kurzů. Z pohledu veřejného rozpočtu by se nejednalo o velké finanční zatížení, jelikož by se pouze musely vyplatit mzdy na nově vytvořenou pracovní pozici.

Dalším opatření na snížení nelegální práce bych navrhovala v podobě větší informovanosti o daném problému, například formou školení nebo poradenství. Také je potřeba se zamyslet nad postavením tzv. „Švarcsystému“. Podle mého názoru by bylo prospěšnější pro stát i OSVČ, stanovit tzv. „Švarcsystém“ jako uznávanou formou zaměstnávání, ale samozřejmě za jiných podmínek, než tomu bylo doposud.

Na závěr bych chtěla říci, že jsem s výběrem tématu velmi spokojená, protože jsem se mohla obohatit o informace týkající se nelegální práce. Seznámila jsem s pojmem zastřený pracovněprávní vztah a znám výše pokut za nelegální práci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BĚLINA, Miroslav, 2012. *Pracovní právo*. 5., dopl. a podstatně přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 599 s. ISBN 978-80-7400-405-6.
- JUREČKA, Václav, 2010. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9.
- KOSTADINOVÁ, Ilona, 2012. Pracovní právo 2012 na téma Závislá práce a její podoby: Dohoda o provedení práce podle zákoníku práce nebo smlouva o dílo podle občanského či obchodního zákoníku. In: *Sborník příspěvků mezinárodní vědecké konference*. Brno: Masarykova univerzita, s. 51-69. ISBN 978-80-210-6084-5.
- ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT, 2000. *Combating the illegal employment of foreign workers*. Paris: OECD, 184 s. ISBN 9789264185159.
- STRÁNSKÝ, Jaroslav, 2012. Pracovní právo 2012 na téma Závislá práce a její podoby: Pojem závislá práce a jeho význam pro vymezení předmětu pracovního práva. In: *Sborník příspěvků mezinárodní vědecké konference*. Brno: Masarykova univerzita, s. 22-41. ISBN 978-80-210-6084-5.
- ŠTEFKO, Martin, 2013. *Vymezení závislé a nelegální práce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 279 s. ISBN 978-80-87146-72-9.
- URBAN, Jan, 2014. *Zákoník práce: zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 112 s. ISBN 9788087974025.

Seznam internetových zdrojů:

- ČESKO, 1993. Usnesení předsednictva České národní rady 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. In: *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2017-12-21]. Dostupný z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=40453&nr=2~2F1993&rpp=15#local-content>
- ČESKO, 2004. Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2016-09-30]. Dostupný

z:

<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=58235&nr=435~2F2004&rpp=15#local-content>.

ČESKO, 2009. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupný z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=68040&fulltext=trestn~C3~AD~20z~C3~A1kon&rpp=15#local-content>

ČESKO, 2011. Zákon č. 73/2011 Sb. ze dne 9. února 2011 o Úřadu práce České republiky a změně souvisejících zákonů. In: *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupný z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=68040&fulltext=trestn~C3~AD~20z~C3~A1kon&rpp=15#local-content>

ČESKO, 2012. Zákon č. 255/2012 Sb. ze dne 14. června 2012 o kontrole (kontrolní úřad), ve znění pozdějších předpisů. In: *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2017-09-08]. Dostupný z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=77903&nr=255~2F2012&rpp=15#local-content>

Rekvalifikace, ©2016. *Portal.mpsv* [online]. [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/rekvalifikace>

Roční program kontrolních akcí na rok 2017, ©2016. *Suip* [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-1139bc84bfa79d7577ac722a0882c18b/rocn-program-kontrolnich-akci-suip-na-rok-2017.pdf

Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekcí práce za rok 2016, ©2017. *Suip* [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-3f221754366f01e240f10778f21fe5fa/rocn-souhrnna-zprava-o-vysledcich-kontrolnich-akci-provedenych-inspekci.pdf

Seznam zabezpečovaných rekvalifikací v Olomouckém kraji 2017-2021, ©2018. *Portal.mpsv* [online]. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/olk/rekvalifikace/Seznam_zabezpecovanych_rekvalifikaci.pdf

Statistiky nezaměstnanosti, ©2018. *Portal.mpsv* [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>

ŠUBRT, Bořivoj a Dana TREZZIOVÁ, 2011a. Závislá práce, nelegální práce a „švarcsystém“ od 1. 1. 2012 - I. část. *Práce a mzda: odborný časopis pro otázky odměňování, pracovního práva, personalistiky, kolektivního vyjednávání a pro sociální oblast* [online]. **59**(12), [cit. 2018-02-20]. ISSN 0032-6208. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d36126v45832-zavisla-prace-nelegalni-prace-a-svarcsystem-od-1-1/>

ŠUBRT, Bořivoj a Dana TREZZIOVÁ, 2011b. Závislá práce, nelegální práce a „švarcsystém“ od 1. 1. 2012 - II. část. *Práce a mzda: odborný časopis pro otázky odměňování, pracovního práva, personalistiky, kolektivního vyjednávání a pro sociální oblast* [online]. **60**(1), [cit. 2018-02-20]. ISSN 0032-6208. Dostupné z: http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d36364v46129-zavisla-prace-nelegalni-prace-a-svarcsystem-od-1-1/?search_query=rizika+%C5%A1varcsyst%C3%A9mu+a+jeho+kontrola&search_results_page=

Tisková zpráva SÚIP: Státní úřad inspekce práce uskutečnil v roce 2017 téměř 25 tisíc kontrol a uložil přes 3 tisíce pokut v souhrnné výši necelých 219 milionů korun, ©2018. *Suip* [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-6c36eafe1b083af3cf0a0456d059b4c2/20180309_tz_suip_uskutecnil_v_roce_2017_temer_25_tisic_kontrol_a_ulozil_pres_3_tisice_pokut_v_souhrnne_vysi_necelych_219_milionu_korun.pdf

Zpravodaj 1/18 SÚIP: Zaměření kontrolní činnosti v roce 2018, ©2018. *Suip* [online]. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-0bbe9a5f2623243664f5beb55e55d1c1/zpravodaj_1_18.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BOZP	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
Kč	Korun českých
např.	například
NLZ	Nelegální zaměstnávání
odst.	odstavec
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PVP	Pracovní vztahy a podmínky
Sb.	Sbírky
TZ	Trestní zákoník
tzv.	takzvaný
ÚP	Úřad práce
ZIP	Zákon o inspekci práce
ZoK	Zákon o kontrole
ZoZ	Zákon o zaměstnanosti
ZPr	Zákoník práce

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 - Organizační struktura Státního úřadu inspekce práce 2 (vlastní zpracování).....</i>	<i>22</i>
<i>Obrázek 2 - Organizační struktura Státního úřadu inspekce práce 1 (vlastní zpracování).....</i>	<i>22</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 - Rekvalifikační kurz k získání řidičského oprávnění skupiny D (vlastní zpracování).....</i>	50
---	-----------

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1- Vaše pohlaví? (vlastní zpracování)</i>	35
<i>Graf 2 - Váš věk? (vlastní zpracování)</i>	35
<i>Graf 3 - Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?(vlastní zpracování)</i>	36
<i>Graf 4 - Jste v evidenci Úřadu práce?(vlastní zpracování)</i>	36
<i>Graf 5 - Pobíráte dávky ze státní sociální podpory?(vlastní zpracování)</i>	37
<i>Graf 6 - Dáte přednost práci s pracovní smlouvou nebo bez pracovní smlouvy? (vlastní zpracování)</i>	37
<i>Graf 7- Máte zkušenosti se zaměstnáním bez pracovní smlouvy? (vlastní zpracování)</i>	38
<i>Graf 8 - Pokud ano, v jakém oboru jste byl/a zaměstnán/a nelegálně? (vlastní zpracování)</i>	39
<i>Graf 9 - Pokud ne, přijal/a byste práci bez pracovní smlouvy? (vlastní zpracování)</i>	40
<i>Graf 10 - Víte o někom, kdo je zaměstnán nelegálně? (vlastní zpracování)</i>	40
<i>Graf 11 - Znáte důvody nelegálního zaměstnávání? (vlastní zpracování)</i>	41
<i>Graf 12 - Myslíte si, že nelegální práce je pro Vás výhodou nebo nevýhodou? (vlastní zpracování)</i>	42
<i>Graf 13 - Víte, proč je nelegální práce nevýhodou pro stát?(vlastní zpracování)</i>	42
<i>Graf 14 - Víte, že za nelegální práci neodvádíte Vy, ani zaměstnavatel sociální a zdravotní pojištění? (vlastní zpracování)</i>	43
<i>Graf 15 - Máte ponětí o tom, že za nelegální práci neodvádíte státu daň? (vlastní zpracování)</i>	43
<i>Graf 16 - Víte, že za nelegální práci budete mít nižší důchod? (vlastní zpracování)</i>	44
<i>Graf 17 - Máte povědomí, co znamená pojem zastřený pracovněprávní vztah, tzv. „Švarcsystém“?(vlastní zpracování)</i>	44
<i>Graf 18 - Pokud ano, znáte někoho, kdo je takto zaměstnáván? (vlastní zpracování)</i>	45
<i>Graf 19 - Myslíte si, že za nelegální práci je zaměstnanec i zaměstnavatel potrestán pokutou? (vlastní zpracování)</i>	45
<i>Graf 20 - Pokud ano, znáte výši pokuty za práci bez smlouvy? (vlastní zpracování)</i>	46
<i>Graf 21 - Slyšeli jste o úřadu, který se zabývá nelegální prací? (vlastní zpracování)</i>	46
<i>Graf 22 – Počet účastníků rekvalifikačních kurzů z celkových evidovaných uchazečů o zaměstnání na ÚP ČR (vlastní zpracování)</i>	51